

EGY IGAZ RÉMREGÉNY

LÉT - KÉP

ÉLŐ NÉPMŰVÉSZET

PÁLYÁZATOK

VÁSÁRNAPTÁR

HOSSZÚ ÚT

V. ÉVFOLYAM

2. SZÁM

ROMA LAP

1997. FEBRUÁR

ÁRA: 40 Ft

LD

„LUNGO DROM”

KÖZLEMÉNY

A Magyarországi Cigányokért Közalapítvány kuratóriuma 1997. február 19-i ülésén a Közalapítvány eddigi, folyamatosan pályázható pályázati kiírásait az új kiírások megjelenéséig visszavonta.

A fenti időpontig beérkezett megélhetési és vállalkozói pályázatok érvényesek. Az új pályázati felhívások április elejére várhatóak.

Közalapítványi Iroda

Segítsen, hogy segíthessünk!

Alapítványunkhoz sok fiatal fordul ösztöndíj-támogatásért. Olyan fiatalok, akik szeretnének tanulni, képezni magukat, de szociális helyzetük miatt ez egyre nehezebb.

Nekünk is egyre nehezebb azt válaszolni, hogy sajnos anyagi lehetőségeink korlátozottsága miatt nem tudunk segíteni. De ha Ön segít nekünk, akkor a saját gyermekén segít. Ha Ön segít, akkor nekünk nem kell nemet mondanunk.

Bármilyen összegű befizetést köszönettel veszünk. Mi 100 forintnak is örülni fogunk. A befizetett összegről igazolást adunk, így Ön adóalapjából levonhatja.

Címlapon: Hargitai Lajos felvétele

ROMA LAP
Megjelenik havonta a „Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségekért” Közalapítvány támogatásával

Kiadja: az „Oktatási és Továbbképzési Központ” Alapítvány

5000 Szolnok, Szapáry út 19.

Tel./fax: (56) 420-110, tel.: (60) 387-293

Főszerkesztő: Paksi Éva
Tervezőszerkesztő: Pozsa József
Fotóriporter: Hargitai Lajos
Munkatársak: Botosné Kótvé Lilla, Buháné Csapó Ilona, Pálfi Elvira

Felelős kiadó: Farkas Flórián

Nyomdai munkák:

REPRÓ STÚDIÓ Nyomdaipari Egyéni Cég,
Verseghy Nyomda Kft., Szolnok
ISSN 1216-982X

A nem kért kéziratokat nem őrizzük meg és nem küldjük vissza!

Bankszámlaszámunk: MTB Rt., Szolnok Megyei Igazgatósága, „Oktatási és Továbbképzési Központ” Alapítvány, 11501103 10006117

Köszönettel az Alapítvány leendő támogatóitjai nevében:

Paksi Éva, az alapítvány titkára

Pedagógusok, könyvtárosok, érdeklődő közösségek figyelmébe ajánljuk, hogy szerkesztőségünk kérésre megküldi Bódi Zsuzsanna ajánló bibliográfiáját cigány könyvtárak összeállításához. A könyvek beszerzésének megkönnyítése érdekében az összeállítás feltüntette a könyvek árát és beszerzésüknek helyét.

A bibliográfia megrendelhető szerkesztőségünk címen: LD roma lap, 5000 Szolnok, Szapáry út 19.

FOTÓPÁLYÁZAT

Az LD roma lap és a turai Napraforgó Gyermek Fotószakkör Romamadonna címmel fotópályázatot hirdet cigány fiatalok, és közösségek számára. A téma

kötetlen. A beérkezett fotókat (lehetnek színesek és fekete-fehérek egyaránt) Faragó László jászberényi fotóművész, Hargitai Lajos fotóriporter és Szarvas László turai újságíró értékeli.

Eredményhirdetés: 1997 áprilisában.

A fotókat az alábbi címre kérjük: LD roma lap, 5000 Szolnok, Szapáry út 19.

Romamadonna – Fotó: Takács Pál

Enciklopédia

Suha Balogh Kálmán

(Párád, 1925) Zenekarvezető. A gimnázium négy alsó osztályát Mezőkövesden végezte. 12 éves korától apja tanította hegedülni, majd a debreceni konzervatóriumban folytatta tanulmányait. Apja zenekarában kezdett muzsikálni, és 1941-től Kassán vezetőprimása lett a családi együttesnek. Saját zenekarát 1945-ben Mezőkövesden alakította meg, az ötvenes évek elejétől Egerben, a Park Szállóban muzsikált. 1948-ban mutatkozott be rádióban. 1957-ben három hónapig Kínában vendégszerepelt, a következő évben költözött Budapestre. Itt előbb a Suha-Cserniszky néven működő szalonzenekarral 2 évig a Deák kávéházban játszott, majd a Kék Duna étterem és a Pilvax kávéház közönségét szórakoztatta. Újból megalakított népi együttesével 1963. január 1-től kezdve a Royal étteremben muzsikált.

Külföldi szereplései: Mexikó, Japán, Ausztrália, Szovjetunió, Libanon, Algéria, Kanada és csaknem minden nyugat-európai főváros.

Mexikóban 1968-ban, az olimpia idején vendégszerepelt. Október 6-án a magyar olimpiakonok szálláshelyén megtartott hangversenyéről a következő bejegyzések találhatók emlékkönyvében:

„Az első 1968-as olimpiai aranyérmes barátom, Suha Balogh Kálmán zenekara szerelte Mexikóban, az olimpia faluban történt fellépésük alkalmából. Nagy siker volt, gratulálunk.” (Mexikó, 1968. okt. 6-án – Egri Gyula.) „Suha Balogh Kálmán és zenekara megérdemelt forró sikert aratott az olimpia faluban többezer versenyző előtt megtartott előadáson. Köszönet és gratuláció a nagyszerű szereplésért.” (Mexikó City, 1968. X. 6. – Csanádi Árpád.)

A Royal Szállóban megfordult világhírességek közül többek között Marika Kiliust világbajnok műkorcsolyázónőt, Roberto Benzi karmestert, Aram Hacsaturjan világhírű örmeny zeneszerzőt és Elizabeth Schwarzkopf operaénekesnőt szórakoztatta.

1984-ben, egyévi kanadai vendégszerzése során, a montreali rádió riportot készített vele és zenekarával.

Három nagylemeze jelent meg, mindegyik külföldön: Japánban (1972), Hollandiában (1983), és Frankfurt am Mainban (1975.)

Nem ő az egyetlen – egyébként kitűnő primás –, akinek idehaza nem jelent meg lemeze.

(Csemer Géza: Habiszti)

Ha járnék a föld alatt

Ha járnék a föld alatt,
ne sírj értem kedves,
öltözz patyolat ruhába,
s ha viharokkal ordító
farkastél járna ajtód előtt:
fészekszemedből kiröppenő
madárkönyeid
ne szálljanak utánam,
mert messze vagyok,
mint Földtől a Nap;
útközben megfagynának.

Ha járnék a föld alatt,
ne sírj értem kedves,
öltözz patyolat ruhába,
ha ablakodon
harangszó kopog be,
ha tányérodban lenne még
leves, gondolj rám,
de ne sírj, ne üzenj,
mert jól lezárt
koporsóházamhoz
nem jár a postás.

Ha járnék a föld alatt,
ne sírj értem kedves,
öltözz patyolat ruhába,
ha járnál
gombáktól gyöngyös réteken,
gondolj rám:
én is ott leszek egy
harmatokkal zokogó fűszál
képiben, könnyen rámismersz:
a leghervadóbb leszek,
ülj le mellém, de ne sokáig
üldögélj, mert a halálos hideg
beszivárogo csontjaidba,
s a földön át,
holtan zuhansz a karomba.

Várlak

Talpam alatt
elsorvadtak az utak,
hát várlak a kavicsok
hasa alatt,
várlak a didergő
téli temetőben,
várlak földzivatárban,
várlak, akkor is
várlak,
ha deszkával szögezték be
megárvult számat.

Első és utolsó

Első és utolsó szerelemmel
csak téged szerettelek,
de te teleetted magad halállal,
s most annyira siratod az árvaságot,
hogy feljajgatod az egész országot.

Kállai Rita alkotása

A Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal elnök asszonyát, dr. Hegyesiné Orsós Évát levélinterjú keretében kérdeztük néhány aktuális témáról.

– Melyek az elmúlt év azon kisebbségpolitikai eseményei, melyeket pozitívnak, és melyek azok, amelyeket negatívnak ítélt meg?

– 1996-ban valamennyi országos önkormányzatunk székházhoz jutott. Őszintén remélem, hogy a felújítások hamarosan befejeződnek és az önkormányzatok birtokba vehetik új otthonaikat. Ugyancsak befejeződött a helyi kisebbségi önkormányzatokkal kapcsolatos kompenzációs munka. Sok települési önkormányzat segíti a kisebbségi önkormányzatok munkáját szakmailag és anyagilag is. Örvendetes, hogy a Parlament támogatja a költségvetési és a kisebbségi törvény módosítását, s így csaknem 300 millió forintos „kompenzációs megtakarítást” használhatunk kisebbségi célra. Ez a pénzösszeg mindenekelőtt a kisebbségi infrastruktúra (óvodák, iskolák, művelődési létesítmények stb.) fejlesztését szolgálja. Többek között nemsokára lesz óvodájuk az ötvöskőnyi cigány gyerekeknek, a Komlói Kisebbségi Önkormányzat kialakíthatja közösségi házát, a Taktaszadai Cigány Önkormányzat helysége korszerű fűtést kap, bővül a tiszaszentmártoni cigány gyerekek napköziotthonos óvodája, Versenden pedig korszerű fűtésű iskolába járhatnak. Bogármindszenten támogattuk a napközi fenntartását, több kistelepülésen (Fityeház, Kiskunfélegyháza-Bánkfalu, Narda, Szakonyfalu) működő és cigány gyerekeket oktató iskola kapott működési többlettámogatást. A Közmunkatanács pályázatunkat 70 millió forinttal támogatta. Elindult a Tatabánya-Mésztelep rehabilitációs program, mely 1 éven keresztül havonta 100 embernek ad munkát és a munkanélküli segélynél lényegesen jobb jövedelmet. A programmal modell-kísérletet indítottunk, már a rövid 4 hónap is igazolta, van olyan módszer, amellyel sikeresen segíthető a tartós munkanélküliek munkavállalása. Köszönet illeti ezért a Tatabá-

nyai Önkormányzatot, a Kisebbségi Önkormányzatot, a Partner's Hungary Alapítványt és leginkább a résztvevő cigány embereket. Ugyancsak örömtelinek tartom, hogy a Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségekért Közalapítványhoz több cigány szervezet, kisebbségi önkormányzat nyújtott be pályázatot, melyek támogatást is kaptak. Sok jó helyi programot valósítottak meg, melyekkel erősítették közösségüket.

Az egyik legpozitívabb változásnak a MNEK Közalapítvány működésében az ösztöndíjban részesülők számának jelentős emelkedését tartom. A megelőző évekhez képest az ösztöndíjban részesülő cigány tanulók száma csaknem megnégyszereződött, csaknem 900 középiskolás, egyetemi és főiskolai hallgató részesül ösztöndíjban. Sajnos volt nagyon sok olyan esemény, történés is, amely a negatívnak ítélték körébe tartozik. Ide sorolnám azokat az atrocitásokat, amelyek áldozatai cigány emberek voltak. Riasztóan magasnak tartom a cigányság körében a munkanélküliség növekedését. Hivatalunk munkatársai, mindenekelőtt a cigányügyi főosztály munkatársai számára a legtöbb nehézséget az olyan problémák jelentik, amelyeknek úgy tűnik, nincs megoldásuk. Főleg azért, mert ezek mögött a problémák mögött emberi sorsok vannak, megoldatlanságukat nem tudjuk elfogadni. Ilyen volt a zalakomári házak összeomlását követő dráma vagy a szedresi házak leégését követő hajléktalanság problémája. Jelenleg nincsen olyan forrás, amely lehetővé tenné az ilyen jellegű krízis ügyek kezelését. Egyébként éppen a jövő héten kerül sor egy olyan egyeztető tárgyalásra, melyet a Belügyminiszter úr kabinetiroda-vezetője kezdeményezett hasonló céllal. Töredelmesen bevallom szívesebben sorolom az olyan ügyeket, amelyek örömteliek, a problémák sorolását azért tartom fontosnak, mert pontos-

san tudnunk kell mindig, hogy melyek azok, amelyek megoldást igényelnek.

– 1995. novemberében az Önnel készített interjúban a kisebbségek parlamenti képviseléről a következőket mondta: „én azt remélem, hogy nem kell a következő ciklusig várni annak érdekében, hogy a kisebbségeknek parlamenti képviselőjük legyen. ... Én biztos, hogy azon leszek: minél hamarabb pontot lehessen tenni a végére.” Milyen egyeztetések történtek ezügyben az elmúlt időszakban?

– A kisebbségek parlamenti képviselete megoldásának elmaradása miatt az Alkotmánybíróság már 1991-ben megállapította a mulasztásos alkotmányértés tényét. A Kormány kisebbségi ügyekért felelős politikai államtitkára kezdeményezésére elkészült egy kisebbségpolitikai szempontból vállalható megoldási javaslat a kisebbségek parlamenti képviselete tárgyában az 1993. évi 6397. sz. törvényjavaslat szellemében, amely az e téren szükséges és indokolt kedvezményeket összeegyeztethetővé teszi a választójogi törvény alapelveivel és megoldásaival. Az erről hozandó döntés azonban függ az alkotmányozás folyamatától, illetve a parlamenti pártok állásfoglalásától.

– **Martin Kovács: A Jó, a Rossz és a Csúf, A romapolitika három arca Magyarországon** című elemzésében a következőt állapítja meg: „a kormányzat kudarcot vallott a romák létfeltételeinek biztosításában és az oktatási eredmények javításában.” Elnök asszonynak mi erről a véleménye, és egyáltalán az egész elemzésről mi a véleménye?

– A Martin Kovács által készített tanulmány részletes elemzésére terjedelmi okok miatt sem vállalkozhatom. Megítélésem szerint az, hogy Martin Kovács kívülről, a cigánypolitikában való közvetlen részvétel nélkül készítette el tanulmányát külön üdvözlendő. Ez lehetővé tette egy más típusú, a politikai erőviszonyoktól függetlenebb szemléletű elemzés megszületését. A kormányzati munkáról szóló értékelése nagyon elgondolkodtató. Az ténykérdés, hogy a

Magyarországon élő romák helyzete társadalompolitikai szempontból változatos. Sok erőfeszítés történt a létfeltételek és kiemelten az oktatás javítására, melyek azonban ezidáig jelentősebb változást nem eredményeztek. Ennek okai egyrészt a helyzet súlyosságában keresendők, másrészt abban az előítéletes és értékvesztett társadalmi közegben, amelyben a romákat érintő programokat kell megvalósítani.

– Kisebbségi laptámogatás: mire a megítélt pénz megérkezik a pályázók számlájára, eltelik akár 4 hónap is. Miből és hogyan működjenek addig a szerkesztőségek? Nem lehetne előfinanszírozással megoldani ezt a nehéz helyzetet?

– A kérdés kapcsán szólnék a Közalapítvány tevékenységéről. Annál is inkább, mert a Közalapítvány pályázatot írt ki, s ez bizonyára sok olvasót érint. A Magyar Köztársaság kisebbségpolitikai törekvései megvalósításának, az ezekből adódó közfeladatok ellátásának támogatására hozta létre a Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségekért Közalapítványt. Az alábbiakban az alapító okiratból idézek:

– A közalapítvány célja, hogy ösztönözze, segítse, sokoldalúan támogassa különösen a hazai nemzeti, etnikai közösségi lét fennmaradását;

– a magyarországi kisebbségek nemzeti és etnikai önazonosságának megőrzését;

– a hazai kisebbségek hagyományainak, nyelvének ápolását, fejlesztését, átörökítését; tárgyi és szellemi kultúrájuk megmaradását.

Fenti céljai megvalósítása érdekében a Közalapítvány

– folyamatos és egyedi pályázatok útján támogatást nyújt a kisebbségi önkormányzatoknak, társadalmi szervezeteknek, közösségeknek, illetve személyeknek a jelzett törekvések megvalósítását szolgáló munkájához, kezdeményezéseihez, a tudományos kutatások szervezéséhez, finanszírozásához, a feltárt eredmények megjelentetéséhez, a kisebbségi közművelődés sokirányú tevékenységéhez, ösztönzéséhez, fejlesztéséhez;

– ösztöndíjakat adományoz és támogatást nyújt ösztöndíjak alapításához;

– segíti az érdekvédelmi tevékenységet;

– támogatja intézmények alapítását;

– támogatást nyújt anyanyelvi oktatáshoz kapcsolódó tevékenységhez; segíti a kisebbségi értelmiség itthon és külföldön történő képzését és továbbképzését;

– lehetőségekhez képest biztosítja a hazai kisebbségi sajtó működésének feltételeit;

– támogatja a kisebbségi irodalmi, művészeti alkotások megjelenését, terjesztését;

– támogatja a hazai kisebbségek és anyanemzeteik közötti kapcsolatok ápolását, fenntartását;

– támogatja a kisebbségi témával foglalkozó hazai, valamint nemzetközi rendezvények szervezését.

Az alapító okiratból idézettek alapján, tehát úgy hiszem, hogy az olvasók is látják, hogy igen sok mindent támogat a közalapítvány és soha nem vállalta a lapok teljes körű támogatását. A lapok,

Dr. Hegyesiné Orsós Éva

vagy ahogyan a kérdésben megfogalmazódik, a szerkesztőségek működési költségében a közalapítványi támogatás jelentős szerepet játszik, azonban nem szabad egyetlen forrásként kezelni. A lapok biztonságos megjelenése érdekében a kiadóknak, a szerkesztőségeknek folyamatosan keresniük kell a forrásokat. Megítélésem szerint források közé tartozhat az országos önkormányzatok támogatása, a lapok árbevétele, a reklámbevételek, egyéb szponzoroktól származó pénzeszegek, stb. Ezek azok a források, amelyek segítséget jelenthetnek abban az időszakban, amikor még nem érkezett meg a pályázók számlájára az alapítói támogatás.

Rendkívül lényegesnek tartom, hogy valamennyi kiadóval, szerkesztősséggel a közalapítvány igazgatósága szerződést kötött 1996-ban. Szerződő felek kötelezettséget vállaltak, hogy adott terjedelmű, példányszámú lapot vállalt gyakorisággal – hetente, kéthetente, havonta, negyedévente – eljuttatnak az olvasókhoz. A szerződés betartását, a költségtakarékos gazdálkodást rendkívül szigorúan vesszük. Ez kötelezettségünk, hiszen közpénzekkel gazdálkodunk, olyan pénzekkel, amelyek a kisebbségeket illetik meg. Szeretném egyben arról is tájékoztatni az olvasókat, hogy a kuratórium a lapok biztonságos működése érdekében úgy döntött, hogy a tavalyi támogatási összeg 1/3 részét, szerződéskötést követően átutalja a lapok számlájára. Ebből az összegből levonja azt, amely az előző évi szerződés be nem tartásából adódóan (például: kisebb terjedelemben jelent meg a lap, kevesebb példányszámban jelent meg a vállalnál stb.) nem kerülhet kifizetésre.

Ezekben a napokban kezdi meg a munkáját egy olyan szakértői bizottság, amelynek feladata az 1997-ben támogatandó lapok finanszírozására modellszámítások készítése. E számítások figyelembevételével dönt a lapok támogatásáról a kuratórium az év hátralévő 8 hónapjára. Ebben az évben sor kerül még egy hatásvizsgálatra is. Alapvetően arra vagyunk kíváncsiak, milyen hatása van a lapnak az olvasókra, a közösségre.

– Az NEKH legsürgetőbb feladatai az 1997. évre?

– A NEKH 1997. évi legsürgetőbb feladata a cigányság helyzetének javítása érdekében az 1125/1995. (XII. 12.) Kormányhatározat alapján elkészítendő középtávú intézkedéscsomag előkészítése. Nem „látszat csomagot”, hanem szakmailag átgondolt ütemezhető intézkedéscsomagot szeretnénk összeállítani. Ennek megvalósítása folyamatos akadályokba ütközik, sajnos a tárcák egyrésze még mindig nem juttatta el Hivatalunkhoz a középtávú intézkedéscsomag alapját képező cselekvési részprogramját. Természetesen a szaktárcák anyagainak megírását nem vállalhatjuk át, megteszünk azonban mindent a középtávú program elkészítése és összehangolása érdekében.

Paksi Éva

PUSZTADOBOSI ETÜD

„Karácsonykor volt olyan család, ahol még kenyér sem jutott az asztalra!”

Pusztadobos Szabolcs megyében, Nyíregyházától negyven kilométerre fekvő, körülbelül ötszáz főt számláló falu, melynek nem sokkal több, mint tíz százaléka cigány származású. A faluban, mintha megállt volna az idő. A sáros utak, a szürke táj csendbe burkolva fogadja a látogatót. Az iskolából hazafelé tartó gyerekek hangos nevetése úgy töri meg a falu csendjét, mintha álmából keltené fel és morogva venné tudomásul, hogy most pár óráig ébren kell maradnia. A faluban nincs kisebbségi önkormányzat, csak egy cigány szószóló aki kisebb-nagyobb sikerrel dolgozik a cigányságért. Harcolni nincs miért, hiszen az önkormányzatnak annyira kevés a költségvetése, hogy még önmagát is alig bírja fenntartani. A segélyek kiszorításánál pedig nincs cigány, magyar, csak rászorult.

Balogh Tibor a kisebbségi szószóló így beszél az ottani helyzetéről:

– Azért nem alakult meg a kisebbségi önkormányzat a faluban, mert nem kaptam annyi szavazatot, amennyi kellett volna, hogy megválasszanak, így csak szószóló lehettem. Ez arról szól, hogy elmondom, esetenként milyen problémái vannak a családoknak. Működik nálunk egy MCDSZ, de nekik sincs semmilyen anyagi hátterük és ők sem tudnak sok mindent csinálni. Például ruhákat osztanak. A cigányok problémáiról csak más családoktól hallok, és úgy viszem a testület elé. Sajnos nincs irodánk, ahova jöhetnének panaszaikkal. Nincsen munkalehetőség, és ezért nagyon rossz anyagi körülmények között élnek. Kapják az önkormányzattól a jövedelempótló támogatást és emellé néha akad egy kis fekete munka, mint például az almaszedés. Így tudnak valahogy megélni. Ezzel elég jól tudnak keresni.

Az iskolai végzettség igen alacsony. A legmagasabb az érettségi. Nekem sajnos az sincs, csak szakmunkásbizonyítványom. Igazából nem fordulnak hozzám, mert vannak akik nem értik meg, hogy hiába

Balogh Tibor, kisebbségi szószóló

vagyok ott, ha nincs keret, nem tudok nekik segítyt intézni. A könyveket például nem kellett megvenni az idén, hanem az önkormányzat vásárolta meg. Tehát segítenek ők ha tudnak. Most van egy olyan elképzelésem, hogy a meglévő pénzösszeg egy részét jó lenne a cigány gyerekek étkeztetésére fordítani.

Az az igazság, hogy itt egy ember kevés az önkormányzatban. Egyedül vagyok kilenc emberrel szemben. Nekem szavazati jogom nincs.

Véleményem lehet, de magába a döntésbe nem szólhatok bele. Van egy másik testület, a Szociálpolitikai Bizottság, ott viszont hozhatok döntéseket is. Sajnos a másik cigány szervezettel nem jó a kapcsolatunk, így nem tudunk együtt dolgozni.

– **A feleség mit szól a férj munkájához?** – kérdeztem **Balogh Tibornét.**

– Én már az elején mondtam, hogy ne menjen. Már akkor láttam, hogy ennek semmi értelme. Itt van nekünk a két gyerek, és azokkal van elég munka, nem kell még ezt is a nyakunkba venni.

– **Nagyon szép házuk van. A cigány emberek előtt ez úgy gondolom, valamiféle példa is lehet.**

– Dehogya! Tudja, hogy milyenek a cigányok, meg aztán nem is minden a magunk erejéből készült, hanem az anyósoméék segítettek. Ők elég jól állnak anyagilag.

– **Nem nagyon van elismertsége, sikere ebben a munkában. Mi az, ami miatt mégis csinálja?**

– Az igazság az, hogy ha én sem csinálnám, akkor senki nem képviselné az itteni cigányokat, de igazából nem is tudom, hogy miért vállaltam el. Inkább csak konfliktusok vannak belőle.

Eördögh Ákosnéhoz is ellátogatunk, aki férjével él szegényes kis házikójában.

– Elég szegény a cigány lakosság itt a faluban. Nem nagyon kapunk segítyt, de ez abból adódik, hogy az önkormányzatnak sincs pénze. Úgy gondolom, hogy ha működne itt a faluban egy olyan szervezet, amely felkarolná a cigányokat, akkor biztosan jobb lenne. El kell, hogy mondjam, karácsonykor volt olyan család, ahol még kenyér se nagyon volt az asztalon. Az a véleményem, hogy az államnak kicsit jobban oda kellene figyelni, hogy

Szabolcs megyében milyen elhagyatottan élnek a romák.

Nekem már könnyebb, mert a gyerekek kirepültek a családi fészekből, családot alapítottak. Meghalt tíz évvel ezelőtt a férjem, és most nemrégén kötöttem házasságot újból. A mostani férjem egy csigafeldolgozó KFT-ben dolgozik, nekem most folyik a leszázalékolásom. December negyedikétől vagyok betegállományban. Reumám és ízületi gyulladásom van. Az előző férjem tíz évig volt börtönben és egyedül neveltem a gyerekeimet. Mezőgazdasági munkát végeztem és ebbe rokkantam bele. Még építőiparban is dolgoztam. Pestre kellett minden héten bejárni, a szüleim vigyáztak a gyerekeimre.

Született egy fiam, akkoriban, amikor a férjem bekerült a börtönbe. Asztmás volt és bevitték a kórházba. Sajnos olyan rossz körülmények között éltem, hogy nem is engedték haza. Onnan vitték a nevelőotthonba. Amikor elmentem dolgozni és megváltoztak a körülmények, akkor már nem adták vissza a gyereket. Azt mondták, ha rendeződik a helyzetem, visszaadják. Ezután már csak akkor hallottam róla, amikor nagykorú lett, és haza akart jönni, hogy megnézzen bennünket. A férjem nem akarta, családi konfliktus lett belőle, így nem találkoz-

Elégge szegény az cigány lakosság itt a faluban – véli Eördögh Ákosné

tunk. Azóta nem hallottam róla. Kerestem mostanában, de azt tanácsolták, hogy most már ne bolygassam, mert lehet, hogy családot alapított, és ha akar, akkor majd ő megkeres. Megérteni megértett, amikor már nagyobb volt, de azért ezt nem lehet kitörölni egy anyának a szívéből.

Samu Ferencné hat gyerekével él egy sáros utca legutolsó házában.

– A legkisebb gyerek két éves lesz márciusban. Három gyerekkel men-

tem férjhez, utána született még három. Harminckilenc éves vagyok – mondja a feleség. – Két iskolás gyerekünk van. Most gyesen vagyok, tizenegyezer nyolcszáz forintot kapok. A férjem és a nagy gyerekek kapnak még némi pénzt.

– Kőműves tanfolyamra járunk a fiammal. Ha jól végzünk, legalább négyes-ötösre, akkor adnak munkát, talán még külföldön is. Előtte munkanélküliek voltunk. A tanfolyam végén szakmunkásbizonyítványt kapunk – meséli a férj.

– A szülők nem tudnak segíteni?

– Sajnos az édesanyám már meghalt – válaszol az asszony. – A testvéreimmel se nagyon tartjuk a kapcsolatot. Két testvérem van. Egy nővérem és egy öcsém. Ők sem tudnak segíteni, mert az ember örül, ha a saját gyerekének kenyeret tud adni.

– Mennyire tartanak össze a cigányok a faluban?

– Egyáltalán nincs összetartás. Nincs olyan szervezet, amely felkarolná a cigányok ügyeit. Jelenleg ott tartunk, hogy árverezik a lakásunkat, mert nem tudjuk fizetni a tartozást. Már mindent eladtunk ami mozgatható volt. Nagyon nehéz világban élünk. Nem tudom mi lesz velünk, ha kikerülünk az utcára.

B. Kóté Lilla

Samu Ferenc és családja

BUDAPESTI ROMA HIT GYÜLEKEZET

„Olyan tisztaságra vágytam, mint amilyenek a csecsemők!”

„Az, hogy Jézus Krisztus lejött a keresztről, és legyőzte a halált, az, hogy van pokol és menny, teljesen független attól, hogy az emberek ezt hiszik, vagy sem. Én tudom, hogy mindez valóságos. Jobb, hogyha megtérnek, befogadják Jézust a szívükbe, mint mikor a haláluk napján szembénéznek azzal, hogy van egy másik világ, és akkor ne érje őket meglepetés.”

Ezeket a sorokat **Látó János** válaszolta arra a kérdésemre, hogy mit üzen azon romáknak, akik még nem tértek meg és esetleg kigúnyolják azokat, akik Isten útján járnak. S hogy miért pont ezen kisebbségről van szó? Nos, János tizenkét évvel ezelőtt adta át az életét Jézus Krisztusnak. Azóta történtek változások az életében. Megnősült, született három gyermeke és Budapesten egy kettőszázötven fős Roma gyülekezet pásztorja.

– **Mégis, hogyan kezdődött mindez?**

– 1985-ben, még a Kádár-időszakban megnéztem a moziban a Ben Hur című filmet, ami óriási hatással volt rám. Azt az Istent kívántam, kerestem, aki ott volt a filmen, aki ki tudta venni a Ben Hur kezéből a kardot, a gyűlöletet, aki meg tudta gyógyítani a leprásokat. Láttam, hogy Jézust olyan valóságos személynek mutatják, akinek van hatalma, tud csodákat tenni. Meggyógyultak a leprások és én is nagyon „leprásnak” éreztem magam. Egy nálam húsz évvel idősebb nővel éltem együtt. Mindenkit becsaptam. A szüleimmel semmilyen kapcsolatom nem volt, pontosan emiatt a nő miatt. Nagyon nagy hatással volt rám a film és iszonyatosan sírtam a moziban. Éreztem, hogy rajtam már csak az az egy Isten tud segíteni. A katonai behívóparancs a kezemben volt, nem volt lakásom. Hatalmas vágy volt a szívemben az Úr felé. Kijöttem a moziból, és a bensőmben hallottam egy hangot, ami így szólt hozzám: – János, gyere velem, légy az én tanítványom! – Soha nem voltam elmebeteg, csak egyszerűen éreztem, hogy Jézus hív. Senkinek nem tudtam megmagyarázni. Próbáltam a nőnek is – akivel együtt éltem – elmondani, de ő sem értette, hogy mi történik velem. Előtte soha senki nem tett nekem bizonyoságot, de utána talál-

koztam az egyik barátommal, akivel együtt tanultunk basszusgitarozni és ő mesélte, hogy Jézus Krisztus meggyógyította a fülét és megváltoztatta őt. Azt is elmondta, hogy jár egy gyülekezetbe. Soha nem hallottam ilyenről, hiszen akkoriban csak illegálisan lehetett összejárni. Azt mondtam, hogy nem akarok szektába járni, de azért mégis elmentem.

Ahogy beléptem, rögtön megcsapott a szeretet érzése. Körülbelül háromszázan lehettek ott, és úgy éreztem, mintha egy másik világba csöppentem volna. **Németh Sándor** a Hit gyülekezet vezető pásztorja prédikált, majd a végén megkérdezte, hogy ki akar megtérni. Bizonytalan voltam, de a kezemben lévő Biblia pont ott nyílt ki, amikor Jézus azt mondja: „Jöjjetek hozzám mindnyájan, akik megfáradtatok és megterhelettek / és én megnyugosztalak titeket. / Vegyétek föl magatokra az én igámat, és tanuljátok meg tőlem, hogy én szelíd és alázatos szívű vagyok: és nyugalmat találtok a ti lelkeiteknek. (Máté: 11/28–29) Abban a pillanatban éreztem, hogy ez nekem szól és ott rögtön, egy kis szobában átadtam az életemet Jézus Krisztusnak. Attól a naptól kezdve minden megváltozott. Megkeresztelkedtem vízzel és a Szent Szellemmel. Akkoriban voltak a húgom gyerekei csecsemők, az egyik **Rácz Ödön**, aki Ki mit tud?–győztes

Látó János

lett az idén, a másik pedig egy kislány. Óriási élmény volt az ő megszületésük. Nagyon szerettem volna olyan tiszta lenni, mint a csecsemők. Sokszor dajkáltam őket és láttam a szemüket, hogy milyen fantasztikusan ártatlanok. Miután megkeresztelkedtem vízzel, akkor éltem át, hogy teljesen újjászülettem, hogy olyan tiszta vagyok, mint egy gyermek. Utána fokozatosan megváltozott az életem. Sándor rengeteget szolgált felém, imádkozott értem. Hálas vagyok az Úrnak, hogy valamiféle úttörő voltam Budarösön, a cigányságon belül. Én voltam évekig az egyetlen, aki meg is tudtam maradni az Úrban. Isten adott erre kegyelmet.

– **Milyen látható változások történtek az életedben?**

– Először is megszabadultam az alkoholtól. Tizennyolc éves koromban volt olyan, hogy megittam huszonkét féldeci barackpálinkát. Jazz–zenészkedtem akkoriban. Rengeteget dohányoztam. Ahogy megtértem, ezeket mind elhagytam. Dolgoztam fűtőként, gondnokként, és kertészkedtem is. Megtérésem után üzletkötő lettem egy jól menő cégnél, amelyik most a Roland nyakkendőket forgalmazza. Hála az Úrnak igen sikeres voltam és most ott tartok, hogy saját vállalkozásom van. A szüleim is megtértek és a testvéreim is, amikor látták a változásokat az életemben. Zenész szolgálatuk van, és teljesen megváltozott az életük. Négyöt évig egyedül éltem ebben a lakásban. Akkoriban ismerkedtem meg a feleségemmel, **Katival**, a gyülekezetben. Ő 1980-ban tért meg. Negyven napig böjtöltem, hogy az Úr mutassa meg nekem, hogy ki lesz a feleségem. Azelőtt soha nem beszélgettünk Katival, de az Úr mindkettőnknek megmutatta, hogy egymásnak szánt bennünket. Május elején kezdtem el böjtölni és ennek a hónapnak a végén már tudtam, hogy Kati lesz a feleségem. Azóta született három gyermekem, Izsák, Debóra és Hajnalka.

– **Hogyan lettél pásztor?**

– Nagyon féltem attól, hogy pásztor legyek. Mindig evangélista szerettem volna lenni. Ahogy szolgáltam az emberek felé, egyre inkább a szívemen voltak a problémáik. Isten ígéje azt mondja, hogy „kicsin voltál hű, sokra

bíznak ezután”. Soha nem akartam cigányokkal foglalkozni. Azt gondoltam, miután megtértem, hogy nem akarok oda visszamenni, ahonnan kijöttem. Isten azonban visszavezetett. **Uzoni Péterrel** házicsoporthvezetőként kezdtem. Két évvel ezelőtt megkeresett egy ötven fős csoport, azzal, hogy szeretnék, ha szolgálnék feléjük. Ezt el is vállaltam és mára egy kétszázötven fős gyülekezet lett belőle. Azóta az Úr kimunkálta bennem a pásztori szívet, és tudom, hogy gondot kell viselnem a nyájra.

– **Mi az a probléma, ami leginkább jellemző a romákra?**

– Nagyon buzdítom a roma testvéreimet, hogy tanulják Isten ígését, mert akiben értelem van, attól nem tudja az ördög ellopni a hitet. A második az érzelem. A cigányok rendkívül labilisak. Sokat kell küzdeniük a sértődékenység ellen. A romák teljesen más dolgokat hoznak magukkal, mint a nem cigányok. Iszonyatosan nagy a felelősség. En nem engedhetem meg magamnak, amit más. Ha például nem imádkozom, akkor tönkre megyek. Állandóan keresnem kell az Urat, mert ha nem teném, akkor el sem tudnám hordozni ezeket a terheket. Ha viszont jó a kapcsolat Istennel, akkor kegyelmet ad arra, hogy segíteni tudjak.

Volt egy nagy csoda is nemrégiben. Egy testvérnőről kiderült, hogy méhen kívüli terhes, és volt egy cisztája is. Szombaton kérte, hogy imádkozzunk érte. Hiszek abban, hogy „Jézus tegnap, ma és mindörökké ugyanaz” és azt mondta, hogy ha a betegekre vetjük kezeinket, meggyógyulnak. Imádkoz-

Kétszázötven fős a Roma Hit Gyülekezet

tunk a testvérnőért. Hétfőn ment a kórházba, (hangsúlyozom, hogy a betegségről röntgen lelet van), ahol kiderült, hogy eltűnt a ciszta, és a méhen kívüli terhesség méhen belüli lett. Azóta két hónapos a kisbabájuk.

– **Azt látom, hogy egy pásztornek nagyon nagy felelőssége van. Ez gondolom sok elfoglaltsággal jár. Mi a feladata a feleségnek ebben a munkában? Jut idő a családra is? –** kérdezem János csillogó szemű, mosolygós feleségét, Katit.

– Mindenben támogatni kell a férjemet. Az egyik ilyen feladat, hogy minél több szabadidőt kell biztosítanom Jánosnak, hogy tudjon imádkozni, készülni az istentiszteletre. Ezenkívül nekem is van egy nagy felelősségem, mert nem mindegy, hogyan élek, beszélek, mit csinálok. Jó példának kell lennem az asszonyok előtt. Tudnom kell őket bátorítani, segítséget nyújtani és közben nekem is példamutatóan, összeszedetten kell élnem. A férjem jól osztja be az idejét, ezért a családra is mindig van idő. Nagyon családcentrikus, és megragad minden lehetőséget, hogy velünk tudjon lenni.

– Nagyon örülök, hogy Kati lett a feleségem – mondja János –, hiszen az

Úr tudja, hogy kinek milyen szolgáltatot szán. Nekem Kati nagyon sokat segít. Nagyon jó együtt imádkozni. Minél több ideje élünk együtt, annál inkább szeretjük egymást. Nem az van, hogy volt egy nagy fellángolás és elmúlt, hanem pont fordítva történik mindez.

– **Mi az, amit mondjuk tíz év múlva látni szeretnétek a romák életében?**

– Óriási ébredést szeretnénk a cigányok között. Szeretnénk látni azt, hogy Budapesten, és az egész országban a cigánynegyedekből virágzó negyedek jönnek létre. Anyagilag, szellemileg felemelkednek. Hiszem azt, hogy Isten fel tud emelni egy népet. Van egy barátom, aki „gengszter” volt. Egy igazi alvilági ember. Nyolcvan forintja volt. Az adakozásnál odaadott a feleségének negyven forintot, hogy dobja be a kosárba. Ez olyan öt éve történt. Most az az ember milliomos.

Üzenem a keresztyén romáknak vidékre is, hogy tanuljanak, mert Istennek erős férfiakra van szüksége. Nem elég a buzgóság, mert Péter levelében az van, hogy „a hitetek mellé ragasszatok tudományt is...”. Hiszen, „tudomány nélkül elvesz a nép”. Ezért is nagyon fontos az értelem és emellé Isten természetfeletti bölcsessége. Követni kell az Urat, mert az Ő ígéje mondja „Sok az aratnivaló, de kevés a munkás”.

B. Kóté Lilla

Fotó: Kawa Kamal

Követni kell az Urat

EGY IGAZ RÉMREGÉNY

JELENTÉS A MAGYARORSZÁGI ROMÁKRÓL

A Human Rights Watch jelentése több mint 40 magyarországi városban, falun, településen 1995. június 1. és augusztus 20. között készült 120 interjúra épül. A könyv az 1993-as Struggling for Ethnic Identity: The Gypsies of Hungary (Harc az etnikai identitásért: a magyarországi cigányság) c. Human Rights Watch (Helsinki) kiadvány folytatásának tekinthető. Jórészt az 1993 utáni időszakról foglalkozik, de kitér az 1989 előtti és az 1989–93-as időszakra is. Egyenlő súlyt kapnak benne az azonnali figyelmet igénylő ügyek – romák elleni támadások, nyílt diszkrimináció, kormányhivatalnokok túlkapásai –, illetve a diszkrimináció és marginalizáció szélesebb társadalmi kérdései, amelyek valószínűleg tovább élnek az előre látható jövőben is.

I. Háttér

A romák Észak-Indiából érkeztek Európába, több hullámban, a IX. és a XIV. század között. Az európaiak nem tudták róluk, honnan jöttek, és ez a zavar kifejeződik jól ismert elnevezéseikben is. Az angol „gypsy” és a spanyol „gitano” abból a téves képzetből származik, hogy a romák egyiptomiak; a francia „tsiganes”, az olasz „zingaró”, a német „zigeuner” és a magyar „cigány” a tévesen használt görög „atsigani” szóból ered, amely egy egykori kis-ázsiai eretnek szektát jelöl.

Manapság a cigányok többsége a rom/roma elnevezést kedveli (amely embert jelent saját nyelvükön, egyes és többes számban), mivel az eredeti kifejezésekhez gyakran pejoratív jelentéstartalom társul. A továbbiakban a „roma” szót fogjuk használni, mivel ez a legkedveltebb a roma közösségekben.

Bár a magyarok többsége a romákat egységes közösségnek képzei, az igazság az, hogy több különálló csoportjuk létezik. A magyarországi romák mintegy háromnegyede ro-

mungró („magyar ember”), azaz magyarul beszél és az asszimilációban előre haladottabb. További egyötöd oláh, azaz román anyanyelvű, egy kisebb, 50 ezer főnyi csoport pedig a beást, a román egy dialektusát beszéli. Van egy maroknyi sinti, akik Nyugat-Európából vándoroltak Magyarországra. A beások délnyugaton, az oláhok északkeleten tömörülnek, bár ők is és a romungrók is elterjedtek az egész országban.

II. Áttekintés

A piacgazdaságba való áttéréssel járó gazdasági átalakítás legsúlyosabb terhei a romákat sújtják: elsőként őket bocsátották el 1989–90-ben, és számosan váltak azóta is munkanélkülivé. A romák közötti munkanélküliség magasabb mint 60 százalék; Budapesten kívül a közel 100 százalékos roma munkanélküliségi ráta sem ritka. (Az országban a munkanélküliségi ráta a romák magas adatait is figyelembe véve, kb. 13 százalék. A romák az ország népességének 5–6 százalékát teszik ki.)

**RIGHT DENIED:
THE ROMA OF HUNGARY
(A MEGTAGADOTT JOG:
MAGYARORSZÁG ROMÁI)**

(Human Rights Wats,
New York, 1996.)

A romák hátrányos megkülönböztetésnek vannak kitéve az iskolákban és a közösségekben is. Csúpán maroknyian szereznek diplomát, vagy akár kerülnek be felsőfokú oktatási intézményekbe. A romák alig fele végzi el az általános iskolát, nagy részük különféle „kisebítő” iskolákban vagy osztályokban tanul, ahová csak nagyon kevés magyar gyerek jár. A városi romák nagy része gettószerű slumokban (nyomortanya, nyomornegyed – a szerk.) lakik, a vidékiek pedig „cigánysorokon” vagy egyre növekvő számban elkülönült, tisztán roma településeken. Számos közintézmény kirekeszti a romákat, nemegyszer nyíltan.

A gazdasági nehézségek miatt egyre több magyar hangoztat negatív véleményt a romákról – a romák a magyar többséggel való kapcsolatot megterhelő „hétköznapi rasszizmusról” panaszkodnak.

A legnagyobb haladás az elmúlt két és fél évben a 13 nyilvántartott magyarországi kisebbség, köztük a romák önkormányzatának létrejötte volt. A Nemzeti és Etnikai Kisebbségek Jogairól szóló (LXXVII. /1993) törvényt 1993. július 7-én fogadták el, a helyi önkormányzatok megválasztására 1994 végén került sor, az országos önkormányzatok pedig 1995 elején szerveződtek meg.

A kisebbségi rendszer azonban nagyrészt nem volt képes betölteni szerepét. A kisebbségi önkormány-

zatok teljesen függetlenek a helyi magyar önkormányzatoktól. Erős bizonyítékok vannak, hogy az állam beavatkozott a roma önkormányzatok megválasztásába, megsértve a nemrég biztosított autonómiát.

Több megfigyelő szerint a törvény valódi célja az volt, hogy javítsa az ország image-t Nyugaton, nem pedig a kisebbségek, különösen a romák helyzetének javítása. Ezt jelzi az is, hogy az „első körben” a romák nem szerepeltek a védett kisebbségek között, csupán a hangos tiltakozások hatására kerültek be.

III. Erőszak és rendőri válasz

Az 1980-as évek előtt a nacionalista és rasszista érzelmek nyílt kifejezését kifejezetten gátolták, így

rasszista erőszakos támadások csupán elvétve fordultak elő. Gyakoriak voltak azonban a rendőri visszaélések; minden rendőrkapitányságon volt olyan részleg, amely a „cigány bűnözéssel” foglalkozott. Az effajta rendőri tevékenységet a központi hatalom kifejezetten támogatta.

Ahogy a központi hatalom gyengült a 80-as években, úgy bukkantak fel a különféle szkinhedcsoportok, és szaporodtak a támadások. A romák és külföldiek elleni igazi erőszakhullám 1989-ben indult be, és 1991–92-ben tetőzött. Megjegyzendő, hogy a hivatalos szervek szinte minden esetben tagadták, hogy az eseteknek rasszista háttere lenne, gyakran nem emeltek vádat, máskor pedig csupán enyhébben ítélték meg azokat – pl.: huliganizmusként. Egy ízben egy szkinhed-támadást „gyerekes csínytevésnek”

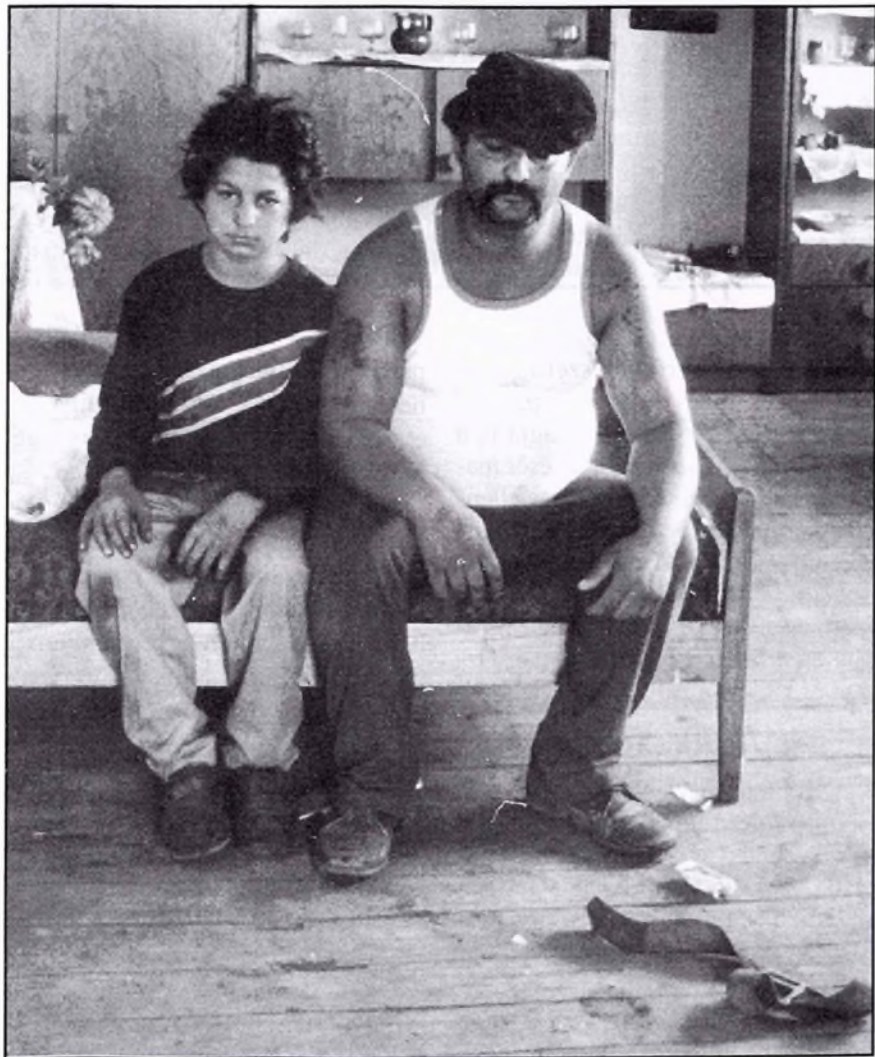
minősítettek. A romaellenes közvélemény is támogatja ezt az álláspontot.

A HRW/Helsinki megfigyelései szerint az erőszakos támadások csupán kis részét hajtják végre igazi szkinhedcsoportok, nagyobb részükben egyaránt részt vesznek szkinhedek, nem szkinhedek és alkalomadtán rendőrök is. Az a széles körben elterjedt álláspont, hogy a támadásokért egy maroknyi szélsőséges felelős, tarthatatlan. A legsúlyosabb atrocitások a gazdaságilag legnehezebben helyzetben lévő északi régióban történtek, de mindenhol előfordulnak.

1995. május elsején Kalocsán, a püspöktérben tartott majálison 2 óra körül egy fiatalember sörrel öntötte le **Kolompár Józsefet**, majd az üveget széttörte az idős férfi segítségére siető **Soltész István** fején. A fiatalembert üldözőbe vevő romákat a park határánál nagy csapat szkinhed támadta meg, akik vasbotokkal, baseballütőkkel és egyéb fegyverekkel is fel voltak szerelkezve. Soltészt súlyosan bántalmazták (egy hónapot töltött kórházban), és több emberbe is belekötöttek – összesen 17 embert vertek meg, köztük egy várandós anyát. Mindeközben rasszista jelszavakat kiabáltak: „Fehér Magyarországot!”, „Magyarország a magyaroké!” stb. A rendőrség fél ötkor érkezett a helyszínre, annak ellenére, hogy fél háromkor értesítették őket. A nyomozás folyamán több szemtanút és támadó szkinhedet ki sem hallgattak. A rendőrség tagadja, hogy a támadásnak köze lenne szkinhed mozgalomhoz, mivel Kalocsán nincsenek is szkinhedek.

Gyöngyösön 1993 februárjában, 1994 júniusában és júliusában is támadtak meg szkinhedek romákat, végül novemberben Molotov-koktélt dobtak egy házra. A helyi rendőrség szerint az esetek privát konfliktusok voltak, Gyöngyösön nincsenek szkinhedek és nincs etnikai konfliktus sem. Hatvanban is megtámadtak egy roma otthont.

Berhidán 1993 szeptemberében az Illés család házát 40–50 ember tartotta ostrom alatt. Néhány nappal

(Folytatás a 12. oldalon)

később az egyik támadót sikerült azonosítani egy veszprémi nyomozó személyében. Az ügyben a nyomozást a veszprémi rendőrkapitányság végzi, mindmáig eredménytelenül.

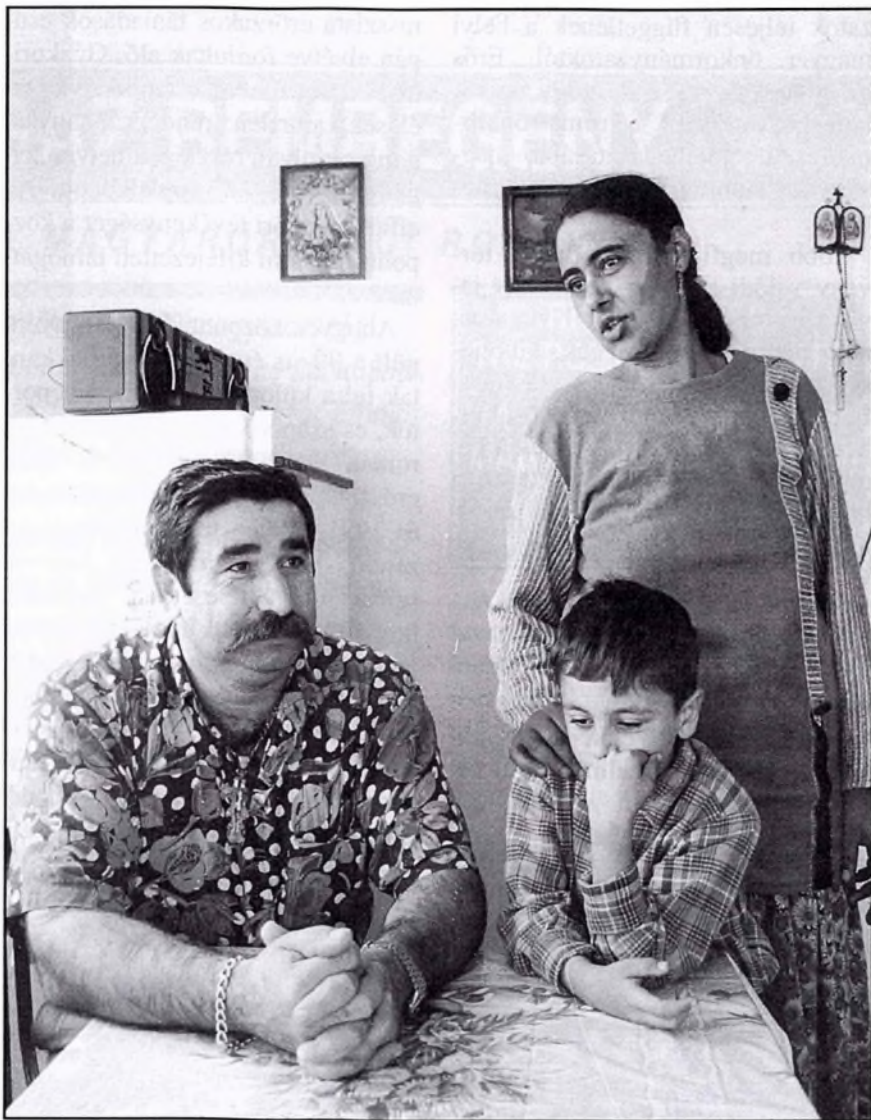
Azon túl, hogy a rendőrség nem mutat túl nagy buzgóságot a „cigányverések” felderítésére, gyakran a rendőrök alkalmaznak erőszakot: igen gyakoriak a kényszervallatások és a „rövidített nyomozás”. A rendőrök sok helyen csak a romákat igazoltatják, őket viszont többször is.

1993. május 21-én legalább 60 rendőr nagyszabású razziát hajtott végre a Budapesttől délkeletre fekvő Örkény roma közössége ellen. A rendőrök megkülönböztetés nélkül verték az eléjük kerülőket, nőket és gyerekeket is. Többen kerültek kórházba, közöttük egy várandós nő, aki elvetélt.

Egy férfi hallotta, hogy a rendőrök parancsnoka az akció után megkérdezte beosztottját, hogy jól érezték-e magukat. Örkény polgármestere gratulált a rendőröknek, mondván „a cigányok a jövőben is erre számíthatnak”. Az esetek kapcsán 8 romát tartóztattak le, hatot el is ítélték első fokon és később jogerősen is. A helyi ügyészség ejtette a rendőrök elleni vádakát.

1995. május 18-án egy szolgálaton kívüli rendőr és két barátja két dobermant és egy németjuhászt uszított egy roma fiatalra a budapesti Köztársaság téren. Aznap este a rendőr egyenruhában meglátogatta a fiú családját, tanácsolva, hogy felejtsék el az esetet. Mivel a család visszautasította, későn este a rendőr visszatért több szkinhed barátjával, és betörték a lakásba. A családnak és barátainak sikerült visszaverni a támadást. A rendőrt feljelentették, ennek ellenére még mindig állásban van.

1993 márciusában Pápateszéren a **Birkás** család házát kb. 50 ember támadta meg, jórészt a helyi polgárőrség tagjai, gázpisztolyokkal, botokkal és baseballütőkkel felfegyverezve. A házigazda felismerte a polgármestert, több képviselőt, a

helyi tanítót és a polgárőrség alelnökét is. A rendőrfőnök szerint a támadáshoz nincs köze a polgárőrségnek, bár annak több tagja is a gyanúsítottak között van; az eset magánemberek közötti személyes ellentétekre vezethető vissza. A polgármestert – aki tagadja, hogy jelen lett volna a támadásnál – nem kérdezték ki. Ugyancsak a polgárőrség szerepelt az erőszakos támadásokban Ózdon és Kálózson is.

V. A Btk. 156. §-a

A Büntető törvénykönyv 156. paragrafusa kettőtől nyolc évig terjedő szabadságvesztést helyez kilátásba azoknak, akik valakit nemzeti, etnikai, faji vagy vallási hovatartozása miatt bántalmaznak.

Bár 1961 óta a Btk. része, a magyar bíróságok 1989 előtt és után sem alkalmazták a 156. paragrafust.

1986-ban a Legfelsőbb Bíróság a pártvezetés utasítására érvénytelennek minősítette, amivel a faji vagy etnikai erőszak magyarországi meglétét kívánták leplezni.

A rendszerváltás után új erőfeszítések történtek annak érdekében, hogy használják a 156. paragrafust. Legjelentősebb az ún. Nagy Szkinhedper volt, de más esetekben is megkísérelték a vádlók a 156-os alkalmazását. Végül 1993 novemberében a Legfelsőbb Bíróság ismét használaton kívül helyezte. Azóta az ügyészségek nem képesek megfelelő vádat emelni a rasszista támadások végrehajtói ellen; annyit tehetnek, hogy a huliganizmus vádját alkalmazzák az „aljas indokból elkövetett” formulával (amely súlyosabb büntetés kiszabását teszi lehetővé).

Még ha feltesszük is, hogy a 156-os paragrafus tényleg alkalmazhatatlan, felmerül a kérdés: akkor miért nem módosították az elmúlt évek során? Erre nincs válasz.

1994-ben Göncz Árpád egy sor kisebbségi ügyekkel kapcsolatos törvényjavaslatot terjesztett be. Ezeket – sok módosítás és heves viták után – végül 1996 márciusában fogadta el a Parlament. Az új paragrafus (Btk. 269. §) nem csak az erőszakos cselekményekkel, de a szóbeli uszítással is foglalkozik. Félő, hogy ez a paragrafus kicsit túl általános, így inkább szimbolikus jelentéssel bír majd.

VI. Javaslatok

A Human Rights Watch (Helsinki) sürgeti a magyar kormányt, hogy:

- Vesse alá magát a nemzetközi szerződésekben és saját törvényeiben foglalt, kisebbségi állampolgáraival szemben vállalt kötelezettségeinek, és teljességükben alkalmazza azokat. Ennek magában kell foglalnia:
 1. minden állampolgár számára, legyen magyar, roma, vagy más kisebbség tagja, a törvény egyenlő védelmét;
 2. etnikai, vallási hovatartozástól és származástól függetlenül minden állampolgár bizton-

ságának garantálását az erőszakos támadásokkal szemben;

3. a romák elleni bármiféle diszkrimináció tilalmát;
 4. Göncz Árpád három, a kisebbségek helyzetét javító törvényjavaslatának elfogadását (1996 márciusában megtörtént).
- Gátolja meg, vagy megfelelően szankcionálja a romák elleni privát, erőszakos cselekményeket. Ebbe beletartozik:
 1. bármely, a romák ellen erőszakot alkalmazó személy vagy csoport vád alá helyezése a Btk. 156. paragrafusa vagy hasonló törvény alapján;
 2. végére járni a verésekről, kényszervallatásról, törvénytelen bebörtönzésről, és egyéb hivatalos túlkapásokról szóló jelentéseknek.
 - Állítson fel független felügyelőbizottságot elkülönített személyzettel és költségvetéssel, amely kivizsgálja a rendőrök elleni vádakat.
 - Biztosítsa, hogy a helyi ügyészségeknek meg legyenek a feltételei a rendőrségtől független nyomozás lebonyolítására olyankor, ha rendőrök ellen nyomoznak.
 - Vessen véget a roma települések elleni nagyszabású razziáknak.

- Teremtse hatékony, független csatornát a rendőrség elleni állampolgári panaszok számára.
- Követelje meg, hogy a rendőrök nyilvántartsák az igazoltatásokat és ezek a nyilvántartások legyenek hozzáférhetők a közvélemény és az ombudsman számára.
- A rendőrök számára növelje meg az emberi jogok oktatását és csökkentse az erőszak használatát.
- Bátorítsa a romák felvételét a rendőrséghez!
- Az oktatás területén:
 1. reformálja meg a kiegészítő osztályokba és iskolákba való szelekciót, írjon elő objektív normákat a válogatáshoz;
 2. biztosítsa, hogy az iskolák felvételi rendszere ne legyen diszkriminatív a romákkal szemben;
 3. tegye lehetővé, hogy a fent említettek mérésére pontos statisztikák készüljenek.
- A munkapiaci diszkrimináció elleni harcban:
 1. bővítsé ki és tartassa be a foglalkoztatáspolitikai, etnikai diszkrimináció elleni jelenlegi tilalmakat;
 2. vizsgálja ki az „etnikai kódolást” és a diszkriminatív bánásmódot a munkaközvetítő irodákban.
- Lakáspolitikai területén:
 1. tiltsa meg törvényileg és gyakorlatban is a romák vagy más kisebbségek elleni diszkriminációt a lakáshérlés és a lakáshitelek területén;
 2. akadályozza meg a törvénytelen kilakoltatásokat, és járjon végére az ilyen ügyeknek;
 3. vizsgálja meg a kárpótlás működését és derítse fel a diszkriminatív bánásmódokat.
- Lépjön fel a közintézményekben tapasztalható folyamatos diszkrimináció ellen, és biztosítsa minden állampolgár számára az egyenlő bánásmódot!

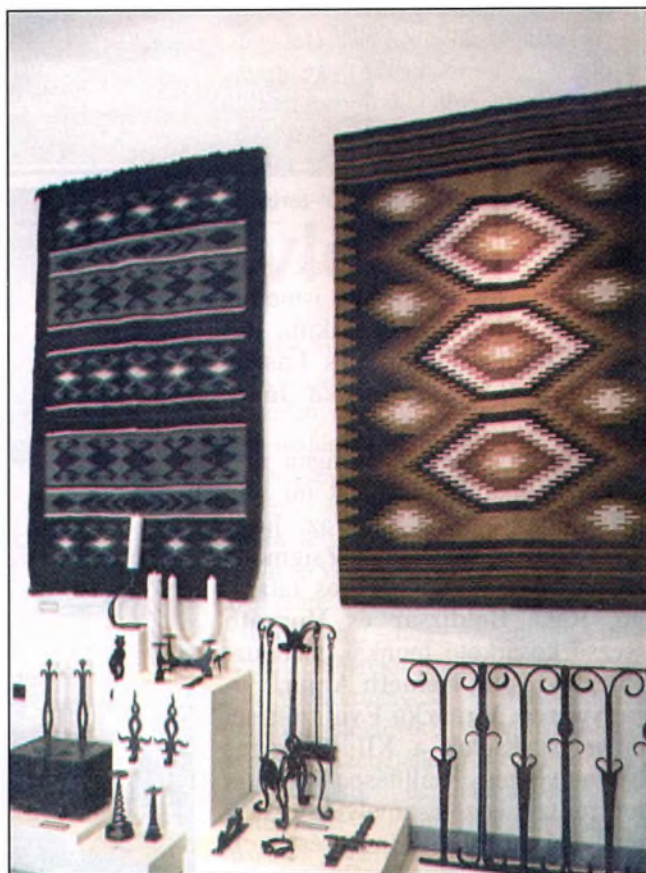

(Eszmélet c. folyóirat, 1996.)

ÉLŐ NÉPMŰVÉSZET

Fotók: Kawa Kamal

ORSZÁGOS MEGMÉRÉTTETÉS

Cigány népművészek alkotásai a XII. Országos Népművészeti Kiállításon Néprajzi Múzeum, 1996. november – 1997. február

A népi iparművészet a népi díszítőművészet kézműves hagyományait, formakincsét, színvilágát felhasználó és továbbfejlesztő művészeti tevékenység.

Hazánkban a múlt század végén alakultak ki e tevékenység segítésének jogszabályi és szervezeti keretei. A gazdasági válságok idején és a háborúkat követő ínséges időszakokban az állami szabályozásban a foglalkoztatáspolitikai szempontok kerültek előtérbe.

Ma is tapasztalhatjuk, hogy az ország gazdaságilag elmaradottabb régióiban szinte minden faluban van még a hagyományos cigány mesterségeket folytatók közül valaki, aki szűk környezete számára egyedi, művészi értékű tárgyakat készít, az élő népművészet művelőjeként. A kezeik közül kikerülő tárgyak nem sorozatgyártás termékei. Természetes anyagokból (fa, vas, vessző, gyékény, csuhé), az anyag adta lehetőségeket felhasználva, a mai kor igényeinek megfelelő tárgyakat készítenek, amelyek magukon hordozzák az alkotó teremtő fantáziájának jegyeit.

Közülük eddig inkább csak a kisplasztikák készítői váltak ismertté. (Horvát Vince, Orsós Jakab, Balogh Zsigmond, Kosztics László, Szomora Kálmán, Járóka János és mások.)

A népművészet egyéb ágait művelők munkájának értékét mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy Orsós Jakab és Balogh Zsigmond szobrai mellett Kiss János fafaragó, Rácz Boldizsár és Horváth Rezső kosárkötő munkái, valamint Rácz Piroska, Németh Anna, Puja Andrea, Puporka Éva szőttesei is helyet kaptak a XII. Országos Népművészeti Kiállításon bemutatott művek között, amelyek a Néprajzi Múzeum Élő Népművészet című kiállításán tekinthetők meg. Ez a magyarországi népművészet leg-

javát bemutató, rangos, kétévenként megrendezésre kerülő országos segerszemie volt az első bemutatkozási lehetősége a múlt év őszén megalakult Cigány Népművészek Országos Egyesületének.

Az egyesület feladatának tekinti, hogy segítséget nyújtson az eddig szűk körben ismert mesteremberek, illetve a vállalkozókként vagy szövetkezetekben, intézményi szakkörökben tevékenykedők országos és nemzetközi szinten történő bemutatkozásához, vásárokon, kiállításokon való részvételükhöz, termékeik megismertetéséhez, értékesítéséhez.

Alapvető feladat az országban tevékenykedők felkutatása és munkájuk szakmai segítése. Ezért ez év májusában a Cigány Népművészek Országos Egyesülete a Magyar Művelődési Intézettel közösen országos pályázatot hirdet cigány népművészek számára a következő kategóriákban: fémművesség, famunkák, vessző- és kéregmunkák, gyékény-, csuhé- és szalmamunkák,

szőttesek, népi hangszerek, használati tárgyak, valamint kisplasztikák.

Ősszel a beérkezett pályamunkákból országos kiállítást rendezünk Budapesten, majd anyagát valamennyi megyében szeretnénk bemutatni. Az alkotók életútjának, munkásságának, termékeinek ismertetésére szolgál a tervezett kiállítási katalógus, ami a piackutató munkához is elengedhetetlen.

Várjuk a hagyományos mesterségeket folytatók, a szövetkezetek és szakkörök, szakiskolák valamint kisplasztikákat készítőik jelentkezését a Cigány Népművészek Országos Egyesületébe, hogy termékeik legjavának bemutatására mielőbb sor kerülhessen az országos és nemzetközi népművészeti rendezvényeken.

Bódi Zsuzsanna néprajzkutató
Magyar Művelődési Intézet
1011 Budapest, Corvin tér 8.
Tel/Fax: 201-5782

Horváth Rezső kosárkötő munkáinak háttérében Rácz Piroska szőttesei

SZEGEDI TIBOR EMLÉKÉRE

A Somogyi Hírlap 1997. február 24-i számában a megyei hírek rovatának oldalán rövid gyászír, Elhunyt Szegedi Tibor címmel: „Az Országos Cigány Kisebbségi Önkormányzat képviselője, a Dél-Somogyi Cigány Képviselők Szervezetének és a Cigány Kisebbségi Önkormányzatok Somogy Megyei Társulásának elnöke, 1997. február 22-én, 35 évesen tragikus hirtelenséggel elhunyt. A szervezetek saját halottjuknak tekintik Szegedi Tibort.”

Eddig a hír. Az a hír, amely megdöbbentette és lesújtotta családját, barátait, munkatársait és mindazokat, akik ismerték.

Szegedi Tibor 1961. augusztus 15-én született Barcon, szegény cigány-család hatodik, a család legkisebb gyermekeként. Általános iskolai tanulmányait befejezve a Barcsi 525. számú Szakmunkásképző Intézetben szerzett szerkezeti lakatos szakmát. Felnőtté válásakor családot alapított, édesapja halála napján vonult be sorkatonai szolgálatra. Szolgálati idejének lejártát követően a Barcsi Fűrészüzemben dolgozott szakmájában 1993-ig. 1993-tól munkanélküli lett. Közéleti pályafutását nagyon korán, 1986-ban kezdte a Dankó Pista KISZ alapszervezeti ügyvivőjeként. 1990-

ben a helyhatósági választásokon választókerületében önkormányzati képviselői mandátumot nyert.

1991-ben az ő kezdeményezésével létrejött Dél-Somogyi Cigány Képviselők Szervezetének elnökévé választották, amely tisztségét haláláig betöltötte. Aktív szerepet vállalt minden olyan megmozdulásban, szervezésben, amely a Somogy megyei és az ország cigányságának problémái megoldása elősegítését tűzte ki céljául.

Az 1994. évi helyi kisebbségi önkormányzati választásokon kisebbségi képviselői mandátumot nyert. Az alakuló ülésen Barcs Város Cigány

Kisebbségi Önkormányzatának Képviselő-testülete elnökévé választotta.

Kezdeményezésére – igen aktív közbenjárásával – 1995. márciusában létrejött a Cigány Kisebbségi Önkormányzatok Somogy Megyei Társulása. A társulás Közgyűlése szintén elnökének választotta.

1995. április 9-én a Szolnokon megtartott OCKÖ választáson a „Lungo Drom” Választási Koalíció jelöltjeként lett képviselő.

Szegedi Tibornak kiemelkedő érdemei vannak a cigányság felemelkedéséért folytatott közéleti tevékenysége terén. Nem a személyes haszon-szerzés vezérelte, elvei, a cigányság ügye melletti elkötelezettség, lelkiismeretes helytállás volt élete nagy célja.

Hosszú évek óta dolgozott fáradhatatlanul, energikusan, politikusan. Önmagát nem kímélő, a többség érdekeit mindig szem előtt tartó személyisége, példaképe volt és maradt mindörökké közvetlen munkatársainak. Tragikus hirtelenséggel bekövetkezett haláláig komoly tervei, elképzelései megvalósításán dolgozott. Örökséget hagyott maga után, amely tiszteletre és megbecsülésre kötelez.

Félévszázada létező távlati cél?

A Tatabányán létrehozott Humánus Iskoláért Alapítvány többek között a halmozottan hátrányos helyzetű, tanulási nehézségekkel küzdő gyerekeken szeretne segíteni egy új intézmény létrehozásával. A cél nemes, ám ezekkel a gyerekekkel már hosszú évek óta foglalkoznak egy önálló oktatási intézményben. Persze sokan – így a fenntartó, az önkormányzat – hallani sem akar az Általános Iskola és Dolgozók Általános Iskolájáról...

A programban távlati célként szerepel az önálló iskola létrehozása, „ahol a magatartászavarral küzdő gyermekek megfelelő szintű pedagógiai, pszichológiai ellátása is megvalósulhat.” Az említett intézményben hosszú évek óta foglalkoznak a kezelhetetlen, tanulási nehézségekkel kü-

dő gyerekekkel. Évente 200 gyerek tanul az öttantermes iskolában, ahol a tanulók jelentős százaléka roma, s családi, anyagi problémák nehezítik mindennapjaikat.

Ugyanakkor ennek az iskolának nincs pszichológusa, aki, vagy akik szaktudásukkal, tanácsaikkal segítenék az itt dolgozó pedagógusok munkáját, melyet – sajnálatos módon – a fenntartó is nehezít. Néhány évvel ezelőtt megkondultak a vészharangok az iskola felett. Szerencsére a cigány kisebbségi önkormányzat melléljük állt. Most viszont az iskolaösszevonások időszakát éljük, s nem lehet tudni, milyen jövőt szán az önkormányzat ennek az iskolának...

A város vezetőinek inkább a már meglévő intézményt kellene erősíteni,

az itt tanító pedagógusokat segíteni a további munkában, nem pedig hatalmas összegeket fordítani egy olyan intézménytípus „feltalálására”, mely már majdnem ötven éves múltra tekint vissza.

Persze a „feltalálás”, vagyis egy új iskola létrehozása akkor nem lenne baj, ha a város költségvetése ezt lehetővé tenné. Ám mindenki tudja – csak pont ők nem? – hogy ez nem így van! A szakembereknek, pszichológusoknak, önkormányzati képviselőknek ma a már meglévőt kellene továbbfejlesztetni, szétzilálását kézzel-lábbal megakadályozni és szaktudásukat kamatoztatni! Remélhetőleg ezt hamarosan ők is belátják!

– tolnai –

„Roma Esély” Vésztőn is?

1997. február 27-én a „Roma Esély” Alternatív Alapítványi Szakiskolába látogatott **Kaszai János** Vésztő polgármestere.

– **Mi a látogatás célja?** – kérdezem a polgármestert.

– Vésztőn is egy hasonló iskolát szeretnénk létrehozni. Már korábban is jártam az iskolában. Akkor ismertem meg, hogy tulajdonképpen, milyen oktatás folyik itt. Nagyon megtetszett és az a tervünk, hogy mi is beindítunk egy hasonló képzést Vésztőn. Már folynak a szakmai megbeszélések. Hoztam magammal szakembereket, hogy lássák, hogy miről is szól ez az egész. Remélem, hogy a márciusi testületi ülésen már elő tudjuk terjeszteni a programot, ami már a konkrét pénzüsszeget is tartalmazza.

– **Kitől hallottak az iskoláról?**

– Először újságban olvastam róla és nagyon felkeltette a figyelmem. Beszéltem **Lakatos Oszkár**ral, aki az Országos Cigány Kisebbségi Önkormányzat képviselője és a helyi kisebbségi önkormányzat elnöke. Rajta keresztül érdeklődtünk és

látogattunk el először az iskolába. Vésztőn is nagyon nagy probléma, hogy a tizenhat-tizenennyolc éves gyerekekkel egyszerűen nem tudunk mit kezdeni. Csellengenek az utcán, de ha ezeknek a gyerekeknek szakmát adunk a kezébe, akkor sokkal jobban el tudnak helyezkedni és megtanulnak dolgozni. Ennek a kilátástalan helyzetnek azonban katasztrofális következményei lehetnek a jövőben.

– **Ebben az iskolában leginkább interkulturális nevelés folyik. Lesznek-e erre felkészült szakemberek?**

– Itt egy olyan tanári kart ismertem

Vésztőn komolyan gondolják a szakiskolát
Csillei Béla, Balogh Zoltánné, Lakatos Menyhért,
Kaszai János

A „szolnoki modell” diákjai

meg az első látogatás alkalmával, akik igazán lelkesen dolgoznak a gyerekekért. Félő, hogy Vésztőn nem tudjuk ezt összehozni, hiszen ehhez szereteni kell ezeket a gyerekeket. Olyan emberek kellenének, akik élethivatásuknak tekintik az oktatás-nevelés nehéz munkáját. Enélkül ugyanis nem megy.

– **Ezek a gyerekek hátrányos helyzetű családokból kerülnek ki és többségük valamiféle lelki sérülést hordoz magában. Készülnek-e erre? Van-e pszichológus aki a gyerekek lelki problémáival foglalkozik majd?**

– Ez az egyetlen, ami már meg van. Jelenleg is foglalkoztatunk egy pszichológust napi négy órában. Ő lesz az, aki továbbra is ezt a munkát fogja végezni.

– **Sok sikert kívánunk!**

Lilla

Sajtóbeszélgetés a Független Média Központban

**1997. február 20-án a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal és
a „Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségekért” Közalapítvány
közös rendezésében sajtóbeszélgetést tartott
dr. Hegyesiné Orsós Éva elnök asszony**

A BESZÉLGETÉS TÉMÁI

- A Kisebbségekért Közalapítvány 1997. évi támogatási rendszere, az általános- és célpályázatok meghirdetése;
- Az országos terjesztésű kisebbségi írott sajtó 1997. évi közalapítványi támogatása;
- Aktuális kisebbségpolitikai kérdések.

Dr. Hegyesiné Orsós Éva a Hivatal elnöke elmondta, hogy az idén is a lehető legnagyobb mértékben próbálják támogatni a kisebbségekkel kapcsolatos kezdeményezéseket. A tavalyi évhez hasonlóan idén is a Közalapítvány rendelkezik a legnagyobb tőkével és ezt minél szélesebb körben kívánják kiterjeszteni.

Az utóbbi évek tapasztalataira alapozva több szerepet kívánnak vállalni a kisebbségi politikában. Elveket határoztak meg, melyek alapján kiemelten foglalkoznak

egyes területekkel, mint például a rendezvények támogatása, mivel úgy gondolják, hogy nagy jelentősége van az „összetalálkozásoknak”. A pályázatok elbírálásában előnyben részesítik a koncepcióban átgondolt programokat, kiemelten kezelik az anyanyelv súlyát. További támogatásban részesülnek azon kezdeményezések, amelyeket 1996-ban is támogattak és eleget tettek a kötelezettségeknek, megvonták viszont az idei támogatást azon programoktól, amelyek a szerződésbe foglaltaknak a tavalyi évben nem tettek eleget.

Készülőben van egy olyan modell, ami egyrészt azt vizsgálja, hogy valóban annyi finanszírozás szükséges-e a programhoz, amennyit kapnak, illetve hatásvizsgálatot tartanak, amely során annak néznek utána, hogy az elképzelést, hogyan fogadja az adott kisebbség. Emellett az igazgatóság munkatársai fo-

lyamatosan végeznek ellenőrzéseket.

Tájékoztatást adtak arról is, hogy folyamatos ÁSZ-vizsgálatot tartanak a Közalapítvány felé a kisebbségek érdekében.

PÁLYÁZHATÓ TÉMÁK

I. CÉLPÁLYÁZATOK:

- Gyermek és ifjúsági oktatási programok, kisebbségi életmódtáborok
- Kisebbségi-közületi szakemberek képzése
- Kisebbségi anyanyelvű regionális és helyi média
- Kisebbségi témájú kutatás
- Kisebbségi kiadói tevékenység, irodalomterjesztés, műfordítás
- Hivatásos és amatőr kisebbségi anyanyelvű színházi tevékenység
- A kisebbségi hitélethez kapcsolódó anyanyelvi és közösségi tevékenységek
- Kisebbségi könyvtár- és gyűjteményfejlesztés, illetve kisebbségi képzőművészek alkotó tevékenységének támogatása.

II. KÖZÖSSÉGEK RENDEZ- VÉNYEI

- Ösztönzi és előnyben részesíti a több éve folyamatosan megrendezésre kerülő elismert, hosszabb távú, tematikus programok szervezését
- Megkülönböztetett figyelmet fordít az országos, regionális, kistérségi közösségi programok megvalósítására;
- A különböző tematikájú és intenzitású pályázatok elbírálásánál a kuratórium kiemelten kezeli az anyanyelv jelenlétének súlyát.

Fotó: Kawa Kamal

A törvényesség megtévesztő látszata

A demokráciát legegyszerűbben a törvényesség uralmaként is értelmezhetnénk, feltéve persze, ha a működő törvények a többség érdekeit szolgálják. Máskülönben nincs valódi népuralom, legfeljebb a látszata. Csalhatatlan jele az utóbbinak az is, ha az állampolgárok félelemben élnek, s az az érzés uralkodik el, hogy bárkivel bármi megtörténhet. *Miközben törvények és törvényt módosítások sokasága születik, éppen a demokrácia vonzereje kezd eltűnni. Korántsem indokolatlanul, hiszen az az alapigazság is, amely szerint „mindent szabad, amit a törvény nem tilt”, nem mindenkit érint egyformán.* A kíméletlen versenyben alulmaradtak, a kiszolgáltatottak még annak lehetőségéhez sem juthatnak hozzá, hogy az önérvényesítés liberális eszközeivel és formáival éljenek. Mindez nyilvánvaló tény, minthogy az is, hogy a jogállamiság intézményei sokszor átláthatatlan gazdasági és pénzügyi érdekek hálójában vergődnek.

Infantilizmussal vádolva

Ha nem így lenne, aligha állna elő az a helyzet, hogy egyik-másik politikai döntés teljes elutasítást vált ki az állampolgárokból. „Joggal” mondható persze erre, hogy a társadalom többsége igazából maga sem tudja, mit akar. Joggal, de nem jogszerűen, hiszen mindenképp a politikai félrevezetés

zetés kategóriájába tartozik, hogy a választó polgárokat önállótlanossággal vagy döntésképtelenséggel vádolják. Olyasfajta infantilizmussal (gyermetekséggel), amelyet lehetetlen bizonyítani. Kivált azért is, mert például az országgyűlési választások során a minősítő jelzők rendre megváltoznak. Ekkor egyszeriben mindenből felelősen gondolkodó állampolgár lesz. S amint azt újra és újra tapasztalhatjuk, a kurzusváltásoknak mindig lesznek haszonélvezői, akik demokratikus eszközökkel is képesek megteremteni öntörvényű uralmukat.

Az erősek joga

Még hamis ideológiákra sincs szükségük ehhez, hanem csupán a jogállamiság hajlékonyságának kihasználására. S miközben a többség képtelen egyik napról a másikra hitet, eszmét, erkölcsöt váltani, az is könnyűszerrel elhitethető, hogy az önérvényesítésre törekvők szolgálnak példaként. Vagyis akik úgy gondolják, hogy a közjó semmi másból nem épülhet fel, mint a hasznot hozó egyéni érdekek összességéből. Dehát ebben a demokratikus gyakorlatban kizárólag az erősek joga érvényesülhet, azaz olyan erőszak, amelynek iránya – a jogállamiság keretei között is – a gazdasági és a hatalmi befolyás fenntartásával függ össze.

A törvényesség látszatát persze sokféleképpen fenn lehet tartani. Akár úgy is, hogy a gazdasági stabilizáció varázsigéje szinte mindent elfed. Ugyanakkor ezt egészítheti ki minduntalan a múltba forduló történelmi magyarázkodás. Ám valamennyien a jelenben élünk, meghatározott szokások, szemléletmódok és képzetek irányítanak bennünket. A történelmi okkeresés lehet lenyűgöző, hiszen még mindig kifizetődőbb állandóan hátramutogatni, önkényesen újra értelmezni folyamatokat. Könnyebb a szándékokat és a következményeket összemosni, s eképpen a szociálliberális fantázia karikatúráit adni, mint a fejlődés hihető látszatát keltani.

Az állampolgári kiábrándultság nyilván az említett körülményekkel is összefügg, de méginkább azzal a kormányzati cinizmussal, amely kiváltképp akkor tetszeleg az eredetiség pózában, ha a társadalmi bajok növekednek. Ám akár milyen történelmi véletlenek vagy szükségszerűségek játszanak is közre a törvényesség realitása iránti kételyekben, semmiképp sem feledkezhetünk el arról, hogy a demokratikus joggyakorlat semmi mással nem helyettesíthető. A haszonelvűség tébolyító világában mindenre lehet mentség, csak arra nem, hogy a törvényességet ki-kí a saját érdekei szerint értelmezze.

Dr. Kerékgyártó T. István

A Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségekért Közalapítvány pályázati felhívása

A NEMZETI ÉS ETNIKAI KISEBBSÉGEK KULTÚRÁJÁNAK, ÖNAZONOSSÁGÁNAK MEGŐRZÉSÉÉRT, FEJLESZTÉSÉÉRT VÉGZETT TEVÉKENYSÉG TÁMOGATÁSÁRA

A PÁLYÁZHATÓ TÉMÁK:

I. CÉLPÁLYÁZATOK

Gyermek és ifjúsági oktatási programok, kisebbségi életmódtáborok

- A pályázatok beküldésének határideje: 1997. március 20. és 1997. október 1. között folyamatosan
- Döntés a támogatásokról: 1997. április 24. és október 30.

Kisebbségi-közületi szakemberek képzése

- A pályázatok beküldésének határideje: 1997. május 20.
- Döntés a támogatásokról: 1997. június 20.

Kisebbségi anyanyelvű regionális és helyi média

- A pályázatok beküldésének határideje: 1997. április 22.
- Döntés a támogatásokról: 1997. május 22.

Kisebbségi témájú kutatás

- A pályázatok beküldésének határideje: 1997. május 20.
- Döntés a támogatásokról: 1997. június 20.

Kisebbségi kiadói tevékenység, irodalomterjesztés, műfordítás

- A pályázatok beküldési határideje: 1997. április 22.
- Döntés a támogatásokról: 1997. május 22.

Hivatásos és amatőr kisebbségi anyanyelvű színházi tevékenység

- A pályázatok beküldésének határideje: 1997. május 20.
- Döntés a támogatásokról: 1997. június 20.

A kisebbségek hitéletéhez kapcsolódó anyanyelvi és közösségi tevékenységek

- A pályázatok beküldésének határideje: 1997. május 20.
- Döntés a támogatásokról: 1997. június 20.

Kisebbségi könyvtár -és közgyűjteményfejlesztés, illetve kisebbségi képzőművészek alkotó tevékenységének támogatása

- A pályázatok beküldésének határideje: 1997. május 20.
 - Döntés a támogatásokról: 1997. június 20.
- Ezekben a témakörökben a kért támogatási összeg nagyságát a pályázó dönti el; felső határa nincs.*

II. KÖZÖSSÉGEK RENDEZVÉNYEI

- A pályázatok beküldésének határideje: 1997. március 20 – október 1. között folyamatosan.
- Döntés a támogatásokról: 1997. április 24. és október 30. között az április, május, június, szeptember és október hónapokban tartandó kuratóriumi üléseken.

A maximálisan kérhető és adható támogatás:

- helyi rendezvényekre	200.000 Ft
- regionális rendezvényekre	600.000 Ft
- országos rendezvényekre	1.500.000 Ft
- nemzetközi rendezvényekre	2.000.000 Ft

A kuratórium a pályázatokra egységesen érvényes elvként és elbírálási szempontként kezeli az alábbiakat:

- Ösztönzi és előnyben részesíti a több éve folyamatosan megrendezésre kerülő elismert, hosszabb távú, tematikus, koncepcionálisan átgondolt programok szervezését;
- Megkülönböztetett figyelmet fordít az országos, regionális, kistérségi közösségi programok megvalósításának támogatására;
- A különböző tematikájú és intenzitású pályázatok elbírálásánál a kuratórium kiemelten kezeli az anyanyelv jelenlétének súlyát.

A pályázatok adatlapon nyújthatók be. Az adatlapok a pályázati kiírást részletesen tartalmazó útmutatóval együtt a közalapítvány irodáján (Budapest V. ker., Akadémia u. 3.) személyesen szerezhetők be. Ha a pályázó postai úton igényli az adatlapot, C5-ös (közepes méretű), a pályázó nevére megcímezett, felbélyegzett válaszbortéket kérünk. Levélcímünk: 1357 Budapest, Pf.: 2.

F O N T O S !

Minden programra (rendezvényre stb.) külön adatlapon kell pályázni. Kérjük, hogy az adatlapot a mellékelt útmutató segítségével gondosan olvassa át, és pontosan töltsé ki! A kuratórium a pályázatokra vonatkozó hiánypótlást nem kér és nem fogad el. A hiányosan küldött vagy elkésett pályázatokat a kuratórium érvénytelennek tekinti, azokat az elbírálást követő 3. hónap után megsemmisíti. Ezekről a pályázatokról másolatot nem készítünk, nyilvántartásba nem vesszük, értesítést nem küldünk! A pályázathoz kérjük, csatoljon 1db 50 Ft-os bélyeget.

RÉSZLETES TUDNIVALÓK

I. CÉLPÁLYÁZATOK

Gyermek- és ifjúsági oktatási programok, kisebbségi életmódtáborok

Hosszabb távú kulturális, oktatási kiegészítő programok támogatása, a testvériskolák, ifjúsági egyesületek közötti bel- és külföldi kapcsolatok ösztönzése. A kisebbségi oktatás színvonalának, hatékonyságának növelését szolgáló tanórán kívüli tevékenységek támogatása (nyelvi-, néprajzi- és olvasótáborok, vetélkedők, regionális, iskolák közötti diáktalálkozók, kulturális programok). A közalapítvány támogatni kívánja a kidolgozott szakmai programmal és kisebbségi kulturális tartalommal rendelkező diák életmódtáborok szervezését.

- A pályázatok beküldésének határideje: 1997. március 20. és október 1. között folyamatosan.
- Döntés a támogatásokról: 1997. április 24. és október 30.

Kisebbségi-közéleti szakemberek képzése

A kisebbségi közéletben való jártasság, a megfelelő szakmai felkészültség megszerzése érdekében a közalapítvány támogatni kívánja a kisebbségi önkormányzati tagok és civil szervezeti képviselők magas színvonalú jogi, közigazgatási, anyanyelvű és idegen nyelvi képzést.

- A pályázatok beküldésének határideje: 1997. május 20.
- Döntés a támogatásokról: 1997. június 20.

Kisebbségi anyanyelvű regionális és helyi média

A célpályázat a helyi médiák (rádió, televízió, újság) kisebbségi anyanyelvű műsorainak elindításához, folyamatos megjelentetéséhez kíván támogatást adni. Támogatást nyújt szakmai folyóiratok-, kisebbségi tematikájú, egyedi rádiós és televíziós produkciók megvalósításához.

- A pályázatok beküldésének határideje: 1997. április 22.
- Döntés a támogatásokról: 1997. május 22.

Kisebbségi témájú kutatás

A kiemelt pályázat ösztönzi az anyanyelven művelt kisebbségi kutatásokat, a kisebbségi népismeret és történelem iskolai oktatását szolgáló tudományos forrásmunkák elkészítését. Támogatja a kisebbségi közéletben, az állam- és közigazgatás napi gyakorlatában egyre fontosabbá váló hatásvizsgálatok, jelen kutatások, alkalmazott célú tudományos elemzések elkészítését, továbbá ösztönzi az olyan szociológiai, szociálpszichológiai kutatásokat, amelyek eredménye a gyakorlatban közvetlenül felhasználható. Hozzájárulást nyújt a tudományos igényű publikációk megjelentetéséhez. Támogatja a természettudományokban eredményeket elért, anyanyelven publikáló kisebbségek szakmai bemutatkozását. Támogatást ad a tudományos konferenciákon való részvételhez. Előnyt élveznek az adott kisebbség által megrendelt és lebonyolításra kerülő kutatásokra irányuló pályázatok.

- A pályázatok beküldésének határideje: 1997. május 20.
- Döntés a támogatásokról: 1997. június 20.

TAVASZÜNNEP

A tavaszünnepet akkor tartották a cigányok, amikor már minden gyermek és felnőtt mezítláb járhatott. Ez általában március közepén, rossz idő esetén legkésőbb március végén volt.

Ekkor már teljes díszben pompázik a gólyahír a mezőkön. A tíz év alatti kisgyerekek koszorút fontak belőle. A fiúk „megkoronázták” a lányokat a gólyahír-koszorúval. A felékesített lány általában rokon, a fiúnál fiatalabb unokatestvér volt. Azért csinálták, hogy a lányok szépek legyenek.

Ez a gyermekjáték a tavasz, az új élet, a megújulás köszöntése, a szépség és a fiatalság ünnepe volt.

Részt vett ezen a cigánytelep apraja-nagyja. A szülők voltak a bírák. A felnőttek állapították meg, hogy a „megkoronázott” nagylányok közül melyik a legszebb. Ő lett a Tavasz tündér.

A tavaszünnephez kapcsolódott az a szokás, hogy a bogács fiatal hajtásain, a tölcsérszerűen egymásból kinövő levelek tövéénél felgyülemlett harmatot összegyűjtötték. Gyakran már hajnalok hajnalán kinn járt minden gyerek a legelőn és az árkok partján összegyűjteni a harmatvizet. Abban mosták meg arcukat a lányok, hogy ne legyenek szeplősek.

Nem is látott még soha senki szeplős cigánylányt.

Choli-Daróczi József nyomán

A vadnyúl eredete

Volt egyszer egy szürke nyulacska. Nagyon-nagyon szép volt, igen ravasz, és jól értett a tolvajkodáshoz. Legkedvebb eledele a káposzta volt.

Sétálgatott az utcán. Az egyik kertben fodros fejű káposztákat pillantott meg. A bírőé volt az a kert, de ő nem törődött vele. Átugrott a kerítésen. Leült és eddégelte a finom káposztaleveleket.

A bíró észrevette. Odalopakodott csendesen a nyulacska mögé. Megragadta a fülénél fogva, föltartotta a levegőbe, s egy hajlós fűzfavesszővel suhogatni kezdte a fenekét: piff-paff!

Nyüsztített a szürke nyulacska. Kapálódzott eszeveszetten. Alig tudott elmenekülni a felbőszült bíró kezei közül. Amikor végre kiszabadult, hatalmas szökkenésekkel nekiiramodott a mezőnek. Meg sem állt az első bokorig. Ott lapult remegve, amíg csak a szellő meg nem rezgeltette a levélkéket. Akkor rémülten felpattant, és megfutamodott megint. Hanyatt-homlok vágtatott. Menekült kétségbeesetten, megijedt, hogy elkapja a bíró, és hajlós fűzfavesszőjével megcsapkodja megint a fenekét. Világgá ment félelmében, s nem mert többé az emberekhez közeledni. Azóta van vadnyúl.

Cigány népmese – Bari Károly nyomán

Álmodzik a cigány

Erdő szélén tanyáztak a vándorcigányok. Egy nyúl szaladt arra. Azt mondta az apa a fiának:

- Látod-e azt a nyulat?
- Látom – mondta a gyerek –, fogjuk meg, jó lesz vacsorára.
- Nem esszük azt meg, hanem elvisszük ajándékba a királynak. Kapunk érte disznót, ami kilencet fiadzik. Minden

malac később megint kilencet. Egész csürhénk lesz így. Anyád akkor majd azt kiabálja: „Hé, gyere már, megfőtt a galuska!”

Addig-addig álmodoztak, beszélgettek, hogy a végén a nyúlnak már csak bottal üthették a nyomát.

Magyar népmese

Tűzda!

Összehordjuk a sok rőzsét,
pipaparázs gyűjtja meg,
dideregnek, akik pőrék,
nem úgy, mint más emberek.
Láng, láng, csodatűz,
mikor fázol, odaülsz,
láng, láng, csodatűz,
jeges fagyot messze űz!

Ágni-jag-tűz

Indiában a tűz istene Ágni. Cigányul a tűz: jag.

A hagyományokban él az ünnepi tűz. Ha ünnep van, vagy találkoznak egymással a cigányok, tüzet raknak, szalonnát sütnek, esznek- isznak.

Amikor a vándorló cigányok este megpihentek, sátrat vertek, a sátor közepén tüzet gyújtottak. Egy nagy tuskót raktak rá, és egész éjjel az adta a meleget. A sátor tetején volt egy nyílás, ahol a füst kiszállt. A füst azonban csak átjárta a ruháikat. A szabad levegőn is meg lehetett érezni rajtuk. Ezért is nevezték a cigányt „füstös”-nek.

Télen a tűz állandóan égett a sátorban. Fa volt bőven, mert erdők mellett táboroztak. Később a faluvégén telepedtek le.

Ma is szeretnek tüzet rakni, s a tűz mellett mulatozni.

(Válogatás a Romamécs című könyvből)

F E J T Ö R Ö K

Kedves Gyerekek!

Szeretettel üdvözlünk benneteket a tavasz beköszöntével! Ugye, már nagyon várjátok ezt a csodálatos évszakot?!

Első rejtvényünk a tavasz első hónapjának kiemelkedő, szeretetteljes napjának a megfejtése. Keressétek ki a virágcsokorban az elrejtett eseményt, és küldjétek be!

Kevert nevek

Ebben a tavaszi bokorban két női név van elrejtve. Ha helyes sorrendbe rakjátok a betűket, már kész is a megfejtés.

LOGIKAI FELADVÁNY

Kilenc golyó közül nyolc egyenlő súlyú, a kilencedik nehezebb a többinél. Kül-sőre nem különböz-nek egymástól. Két-ágú mérleg segítsé-gével, két méréssel kell megállapítanotok, hogy melyik a nehezebb golyó! Hogyan?

SZÁMOLJUNK !

Az üres körökbe műveleti jeleket kell írni, úgy, hogy az egyenlőség igaz legyen. Minden műveleti jelet csak egyszer használhattok!

Megfejtésül küldjétek be a kész egyenlőséget!

$$16 \bigcirc 8 \bigcirc 1 \bigcirc 32 \bigcirc 3 = 99$$

ISMÉT VÁLTOZTAK A SZOCIÁLIS ELLÁTÁSOK

K I , M I T , H O L I G É N Y E L H E T ?

Nem könnyű napjainkban eligazodni a jogszabályok, a törvények között. Különösen nem, ha azokat gyakran változtatják. 1997. január 1-jétől több szociális ellátást érintő jogszabályváltozás lépett érvénybe. A Népjóléti Minisztérium lakossági problémákkal foglalkozó főosztályának vezetőjétől, Forgó Györgynétől kértünk segítséget az eligazodáshoz.

– **Hogyan változott a gyermeknevelési támogatás? Ki jogosult rá?**

– Az 1996. április 15-e előtt született gyermekek esetén az az anya, aki három vagy több kiskorú gyermeket nevel. Lényeges, hogy a legkisebb gyermek 3 és 8 év közötti legyen. Száználcvan nap biztosítási idővel rendelkezze, a család egy főre jutó jövedelme a mindenkori öregségi nyugdíj legkisebb összegének háromszorosát ne haladja meg. Összege: 11.500 Ft, amelyből 6 százalék nyugdíjjárulékot vonnak le. A gyermeknevelési támogatást az önkormányzat jegyzőjénél kell kéni, abban az esetben is, ha a népjóléti miniszter azt méltányossági alapon engedélyezi (ilyen engedélyt kiadhat, ha 180 nap biztosítási idő hiányzik, vagy két évet hosszabbíthat méltányosságból, továbbá engedélyezheti, ha a legnagyobb gyerek a 18. életévét betöltötte, de még tanul).

– **Mit kell tudni az ápolási díjról?**

– A tartósan gondozásra szoruló személyek otthoni ápolását vállaló hozzátartozónak jár. Két év feletti, súlyosan fogyatékos

(felső korhatár nincs) és 2–18 év közötti tartósan beteg fiatalok ápolása esetén az öregségi nyugdíj legkisebb összegének 100 százalékát, 11.500 forintot kapnak. Ha a tartósan beteg 18 év feletti, akkor az ellátás csak adható. Itt érvényesül igazán a rászorultsági elv. Az ápolási díjból 6 százalék nyugdíj-járulékot vonnak le.

– **Kérem, mondjon valamit a munkanélküliek jövedelem-pótló támogatásáról!**

– Ezt a juttatást a munkanélküliek 24 hónapon keresztül kaphatják a helyi önkormányzatoktól. De csak az a munkanélküli, aki munkanélküli-járadékra már nem jogosult. A járadék megszűnését követő 12 hónapon belül igényelhető, a munkaügyi központtal történő együttműködés alapján. Feltétel még, hogy ne haladja meg az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 80 százalékát (ez jelenleg 9200 forint). Ha saját jövedelemmel rendelkezik, erre az összegre kell kiegészíteni, de ez nem lehet 1000 forintnál kevesebb.

– **És az anyasági támogatás?**

– A szülést követően anyasági támogatásra az a nő jogosult, akinek térítésmentes terhesgondozás is járt. A terhesség alatt legalább négyszer terhesgondozáson kellett megjelennie. Az anyasági támogatás halvaszületés esetén is jár. Ha az anyasági támogatásra jogosult nő meghal, az apának, ennek hiányában a gyermek neveléséről gondoskodó személynek kell kifizetni. Az anyasági támogatás összege azonos az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 150 százalékával, ez 1997-ben 17.250 forint.

– **Kinek adható a gyermekgondozási segély?**

– Gyermekgondozási segélyre a szülő a gyermek 3 éves koráig jogosult. Tartósan beteg gyermek esetén annak 10 éves koráig, ha a család egy főre jutó jövedelme nem haladja meg a 19.500 forintot, egyedül álló esetén a 23.400 forintot. A gyermekgondozási segély összege nem változott, de igényelhető a magasabb összegű ellátás is, ez esetben azonban a jövedelmi korlát fennáll. A gyermekgondozási segély nem jár alanyi jogon, mint a családi pótlék.

– **Változott a családi pótlék összege?**

– Erre a Magyar Köztársaság területén tartózkodó magyar állampolgár, vagy állandó tartózkodásra jogosító személyi igazolvánnyal rendelkező, vér szerinti, vagy örökbefogadó és nevelőszülő jogosult, aki háztartásában gyermeket nevel és a családnak a tárgyévét megelőző naptári évben az egy főre jutó havi jövedelme a nettó 23.200 forintot nem haladta meg, a gyermeket egyedül nevelő esetében a nettó 27.600 forintot nem haladta meg. A családi pótlék összege jelenleg a havi nettó 21.200 forintos egy főre eső jövedelemhatárig: 1 gyermekes családnak 3400 forint; 1 gyermekes egyedül állónak 4000 forint; 2 gyermekes családnak 4200 forint; 2 gyermekes egyedül állónak 4800 forint. Havi nettó 21.201–23.000 forint közötti, egy főre jutó jövedelemérték esetén a fenti összegek fele. Tartósan beteg, testi, vagy értelmi fogyatékos gyermekeknek 6600 forint, a három- és többgyermekes egyedül állónak 5600 forint összegű családi pótlék jár a meghatározott jövedelmi korláttól függetlenül. Árvaelátásnál a legkisebb összeg félárva esetén 9800 forint, teljesen árva esetében 10.700 forint.

– **ÁRVAI – (Nők Lapja)**

LAPTERJESZTŐKET KERESÜNK!

Érdeklődni személyesen vagy telefonon lehet:
5000 Szolnok, Szapáry út 19. Tel.: 06-60/387-293.

Országos vásárok naptára

1997. március 1. — március 31.

Március 1. (szombat)

Abony	oá.
Békéscsaba	oák.
Dömsöd	oák.
Hajdúszoboszló	ok.
Kaposvár	av.
Kecskemét	ok.
Kecskemét	kjv.
Komló	oák.
Komló	av.
Magyarnádor	oák.
Miskolc	av.
Pécs	r.
Pécs	oák.
Pécs	av.
Siófok-Kiliti	av.
Tura	av.

Március 2.

(vasárnap)

Bonyhád	oák.
Csongrád	oák.
Dunaföldvár	av.
Gyomaendrőd	av.
Hajdúszoboszló	ok.
Jászfényszaru	oák.
Kaposvár	oák.
Kecskemét	ok.
Kecskemét	kjv.
Kiskunhalas	oák.
Kiskunhalas	kuv.
Kiskunhalas	av.
Kistelek	oák.
Kunszállás	oák.
Lajosmizse	oák.
Lajosmizse	av.
Miskolc	av.
Nagykörös	oák.
Nyíregyháza	av.
Pécs	ok.
Pécs	av.
Pécs	r.
Pápa	av.
Siófok-Kiliti	av.
Szabadszállás	oák.
Szeged-Cserepes sor	av+mgv.
Tápiószentmárton	oák.
Tiszakécske	av.
Törökszentmiklós	av.

Március 3. (hétfő)

Kaposvár	ok.
Miske	oák.
Nyíregyháza	oák.
Vámosgyörk	av+mgv.
Veresegyház	oák.

Március 4. (kedd)

Cegléd	oá.
Nagyecsed	oák.
Nagykanizsa	oák.

Március 5. (szerda)

Miskolc	oák.
Polgár	oák.
Tömörkény	oák.
Tura	oák.

Március 7. (péntek)

Bóly	ok.
Hódmezővásárhely	oá.
Ózd	oá.
Tornyszentmiklós	ok.

Március 8. (szombat)

Apc	oák.
Csákvár	oák.
Galgamácsa	oák.
Hajdúszoboszló	ok.
Jászberény	oák.
Kaposvár	av.
Kecskemét	ok.
Kecskemét	kjv.
Kompolt	oák.
Miskolc	av.
Ózd	ok.
Pécs	ok.
Pécs	av.
Polgárdi	oák.
Siófok-Kiliti	av.
Tószeg	oák.
Tura	av.
Vámosgyörk	oák.

Március 9.

(vasárnap)

Battonya	oák
Békésszentandrás	av.
Bugac	oák.
Dombóvár	ok.
Dunaujváros	oák.
Galgamácsa	av.
Gödöllő	osk.
Gyomaendrőd	oák.
Hajdúszoboszló	ok.
Izsák	oák.
Jászárokszállás	av.
Kaposvár	ok.
Kecskemét	ok.
Kecskemét	kjv.
Kiskunfélegyháza	oák.
Kisújszállás	oák.
Miskolc	av.
Nagykörös	av.
Nyíregyháza	av.
Ócsöd	oák.
Pásztó	oák.
Pécs	av.
Siófok-Kiliti	av.
Sülysáp	oák.
Szeged-Kiskundorozsma	ok.
Szeged-Cserepes sor	av+mgv.
Szekszárd	oák.
Szekszárd	av.
Tiszakécske	oák.
Törtel	oák.
Újszilvás	oák.
Vámosgyörk	av.
Zalaegerszeg	av.

Március 11. (kedd)

Gönc	oák.
Zalaegerszeg	oák.

Március 12.

(szerda)

Csoma	ok.
Csoma	oá.
Mezőcsát	oák.

Március 13.

(csütörtök)

Cece	oák.
Szeged	oák.
Cserepes sor	ok.

Március 14.

(péntek)

Pusztamérges	oák.
Sásd	oák.

Március 15.

(szombat)

Hajdúszoboszló	üv.
Kaposvár	av.
Kecskemét	osk.
Pécs	ok.
Pécs	av.
Siófok-Kiliti	av.

Március 16.

(vasárnap)

Böhönye	oák.
Csoma	av.
Dunaföldvár	oák.
Dunaujváros	av.
Hajdúszoboszló	üv.
Heves	oák.
Heves	av+mgv.
Jászládány	oák.
Kaposvár	ok.
Kecskemét	ok.
Kecskemét	kjv.
Kiskunfélegyháza	av.
Kunszentmárton	oák.
Kunszentmiklós	oák.
Miskolc	av.
Monor	oák.
Monor	av.
Mórahalm	oák.
Nyíregyháza	av.
Palotás	oák.
Pécs	oák.
Pécs	av.
Siófok-Kiliti	av.
Szászvár	av+mgv.
Terány	oák.
Vác	oák.
Vámosgyörk	av.

Március 17. (hétfő)

Bélapátfalva	oák.
Kárád	oák.
Nagydorog	oák.

Március 18. (kedd)

Felsőnyárad	oák.
Soltvadkert	oák.

Március 19. (szerda)

Vajszló	oák.
Veszprémmarsány	oák.

R Ö V I D Í T É S E K

av.	= autóvásár
bv.	= búcsúvásár
mgv.	= munkagép vásár
NTV	= Nemzetközi Tavasz Vásár
nm	= népművészeti
oá.	= országos állatvásár
oák.	= országos állat- és kirakó vásár
oák+r	= országos állat-, kirakó-, és régiségvásár
ok.	= országos kirakó vásár
osk.	= országos sertés- és kirakó vásár
PN	= Pünkösdi Napok
r.	= régiségvásár
üv.	= ünnepi vásár
zk	= zenés kirakó vásár

Március 20.

(csütörtök)

Szeged-Cserepes sor	ok.
---------------------	-----

Március 21. (péntek)

Hódmezővásárhely	oák.
------------------	------

Március 22.

(szombat)

Aszód	oák.
Hajdúszoboszló	ok.
Kaposvár	av.
Kecskemét	ok.
Kecskemét	kjv.
Mágocs	oák.
Miskolc	av.
Mohács	oák.
Pécs	ok.
Pécs	ok.
Sárbogárd	oák.
Siófok-Kiliti	av.
Tura	av.

Március 23.

(vasárnap)

Abony	oák.
Csongrád	av.
Csorna	av.
Érsekudkert	ok.
Fegyvernek	oák.
Hajdúszoboszló	ok.
Jászárokhalma	oák.
Kaposvár	ok.
Kecskemét	ok.
Kecskemét	kjv.
Miskolc	av.
Nagykátá	oák.
Nyíregyháza	av.
Pásztó	av.
Pécs	oák.
Pécs	av.
Pécsvárda	oák.
Siófok-Kiliti	av.
Siójuta	oák.
Szeged-Cserepes sor	av+mgv.
Szekszárd	oák.
Szekszárd	av.
Vámosgyörk	av.

Március 24. (hétfő)

Győr	oák.
Kapuvár	ok.
Kecel	oák.
Szécsény	oák.

Március 25. (kedd)

Sümeg	ok.
-------	-----

Március 26. (szerda)

Balkány	oák.
---------	------

Március 27.

(csütörtök)

Jászszerémszóló	oák.
Mélykút	oák.
Pálháza	oák.
Szeged-Cserepes sor	ok.

Március 29.

(szombat)

Hajdúszoboszló	ok.
Jászároksháza	oák.
Kaposvár	av.
Kapuvár	oá.
Kecskemét	ok.
Kecskemét	kjv.
Mezőberény	av+mgv.
Miskolc	av.
Pécs	ok.
Pécs	av.
Siófok-Kiliti	av.
Tura	av.

Március 30.

(vasárnap)

Csorna	av.
Kaposvár	ok.
Kecskemét	ok.
Kecskemét	kjv.
Kisújszállás	av.
Nyíregyháza	av.
Pécs	oák.
Pécs	av.
Siófok-Kiliti	av.
Tiszaroff	oák.
Vámosgyörk	av.

Március 31. (hétfő)

Pécs	r.
------	----

Oláb Mara alkotása

